

P. Kentenich József

**EGY ÚJKORI PEDAGÓGIA
ALAPVONÁSAI**

P. Kantenich József

EGY ÚJKORI PEDAGÓGIA
ALAPVONÁSAI

P. Kentenich József

EGY ÚJKORI PEDAGÓGIA ALAPVONÁSAI

SZEMELVÉNYEK

Családkadémia-Óbudavár Egyesület
Óbudavár, 2003

A mű eredeti címe:

P.J. Kentenich:

„Grundriß einer neuzeitlichen Pädagogik für den katholischen Erzieher”
Schönstatt-Verlag, 1971

Válogatta és fordította:

Dr. Csermák Kálmán és Alice

ISBN 963 86371 0 2

Kiadja a Családkadémia-Óbudavár Egyesület
8272 Óbudavár, Fő u. 14. Tel./fax: 87/479-026
info@csaladakademia.hu • www.csaladakademia.hu
Felelős kiadó az Egyesület elnöke
Nyomdai előkészítés: Palásthy Imre, Balatonfüzfő
Nyomás: OOK-Press nyomda, Veszprém
Felelős vezető: Szathmáry Attila

Bevezetés

Kapcsolat Istennel mint nevelési hatalommal

Gyermekeink nevelésének gondja hozott össze bennünket. Árnyéként kísér bennünket állandóan ez a gond. Minden korban így van, hogy a szerető nevelőket a szeretetük soha sem hagyja nyugodni. És ez a szeretet akkor különösen is magas fokot ér el, ha a gyermek, aki egész szeretetünk, beteg és gyenge lett, ha gyámoltalanul a padlón fekszik. Ez a gond áthatja valamennyi tevékenységünket is: imádságainkat, beszélgetéseinket, odafigyelésünket és hallgatásunkat. Ezzel már érintettük is azt a gondolatot, melybe most egy kicsit bele akarunk érezni, hogy ezzel elsajátítsuk a helyes alapmagatartást, amelyből kiindulva aztán a következőkben megtanulunk mélyebben meríteni.

Imáinkat át kell, hogy lelkesítse most és a jövőben és állandóan szegény gyermekeink jövőjéért érzett forró aggodalom.

Mi köze van az imának nevelői feladatunkhoz? Ezt tudjuk, ezt már régóta tudjuk: *az ima a legnagyobb nevelői hatalom az égben és a földön.*

Ha beletekintünk a *Szentírásba* és összegyűjtjük mindazt, ami abban írva van az ima értelméről, okáról és jelentőségéről, az ima és a munka, ill. az ima és a nevelői munka közti feszültségről és kapcsolatáról, akkor nem nehéz mindent összekapcsolni és beleönteni ebbe a tételbe: Isten bizonyos kapcsolatot, bizonyos harmóniát akar a munka és az ima közt. Ha megbomlik ez a harmónia, akkor ez katasztrófát hoz az egész világra, a nevelők és a nevelés világára is. Ha ez a tétel, mint rendíthetetlen igazság a szemünk előtt van és ott tartjuk, akkor egész hamar megértjük, hogy honnan ered korunk nagy baja, vagy legalábbis megsejtjük. Hogy egy borzalmas káoszban élünk, ezt érezzük. Hogy a nevelés világa is kaotikus viszonyok előtt áll, ill. ilyen viszonyok közt kell dolgozni, ezt a legsajátabb tapasztalatból tudjuk. Honnan ered a káosz? Nyilvánvaló, hogy – a nevelői munkát is beleértve – az imádság és a munka közti viszonyt rendkívül erőszakosan megzavarták.

Mi is megértjük, hogy életében miért helyezett akkora súlyt az Üdvözítő az imára. Amikor nagy tettek előtt állt, melyek különösen is üdvözítő tevékenységére vonatkoztak, akkor fölment a hegycsúcsokra, hogy ott imádkozzon. Az ima itt a földön nagy, egyedülálló nevelői ha-

talom! Egy más alkalommal látja az Üdvözítő maga körül a világ gyámoltalanságát, mely hasonló a maihoz. Ez a szó tolul ajkaira: „Az aratnivaló sok, de a munkás kevés. Kérjétek az aratás urát, hogy küldjön munkásokat az aratásába!” (Mt 10,37) Nemde ugyanebben a helyzetben vagyunk ma mi is? Nemde mi is vágyódunk erőteljes nevelők után? És nemde szeretnénk az ifjúságot úgy formálni és nevelni, hogy később az élet viharait kibírják?

És milyen eszközt mutat az Üdvözítő, hogy ilyen jellemeket formáljunk? Talán ad valamiféle szervezeti eszközt? Vagy rámutat valami építményre, amit létre kell hozni? Nem! Ő csak egy eszközt ismer: „Kérjétek az aratás urát!” Mit akar ezzel az Úr bennünk tudatosítani? Az ima hatalmát, az ima nevelői nagyhatalmát.

Az apostolok az Ő lábnyomát követték. Könnyen érthető módon a sürgető szükségletek behajszolták őket a mértéktelen külső munkába. Ezért nem volt semmi nyugalomuk. Egy nap aztán megfontolták, hogy vajon helyes-e ez így? És arra a döntésre jutottak, hogy a külső munkát el kell hárítani. (ApCsel 6,1) És ez be is következett a diakónusok bevetésével. Ezután visszafordultak az igazi katolikus nevelők eredeti alapjához: az imádsághoz. Ismét világosan kifejezésre jut a gondolat. Az imádság egy elsőrendűen fontos nevelési tényező.

Ha most erről az álláspontról visszatekintünk az elmúlt évszázadokba, akkor találunk példákat, melyek szintén ezt tudatosítják.

Ximénez bíborosra gondolok, a nagy spanyol államférfire. Királya nevében állandóan ápolnia kellett a kapcsolatot más államok követeivel. Gyakran előfordult, hogy a követeknek várniuk kellett az előszobájában: Ximénez imádkozik. Amikor ezért szemrehányást tettek, ez volt a válasz: „Amikor Ximénez imádkozik, kormányozza az országát, népét.”

Nem nehéz a mondottakat átértelmezni helyzetünkre. Kicsoda Ximénez? Ez vagyok én. Amikor imádkozom, kormányzom a kis világot, mint nevelő tevékenykedem. Így mélyebbre hat nevelői tevékenységem, mintha a kezemmel teszek-veszek, vagy állandóan mozogna a szám, vagy állandóan külső nevelői munkát végeznék.

Lacordaire, a nagy prédikátor, amikor fölment a szószékre, először letérdelt és imádkozott és utána suhogtatta meg a szó ostorát. Meg volt győződve arról, hogy a külső tevékenység gyümölcsözőségét a belső élet fokán és nagyságán lehet lemérni a legjobban, vagyis az imádság hatalmával lehet bebiztosítani.

Egy másik prédikátor szokta mondani, hogy amikor fel kell mennie a szószékre, „közvetlenül azt megelőzően előkészületet kell tartania”.

És miben állt ez a közvetlen előkészület? Letérdelt és a rózsafüzért imádkozta.

Ez alapján érthető, hogy Szent Bernát a saját élettapasztalatát így foglalta össze Szent Pál gondolatmenetét és nyelvművészetét utánozva: „*Nos, megmarad ez a három: a szó, a példa és az ima; de köztük legnagyobb az ima.*”

Ha hagyjuk, hogy hassanak ránk mindezek és hasonló gondolatok, valóban nem esik nehezünkre, hogy teljes lélekkel elismerjük: *Az ima első osztályú nevelési hatalom.* Ha pedig ennek mélyebb okait kutatjuk, elsősorban két dolog mutatkozik:

- Az egyik arra mutat rá, hogy csak az ima által leszünk képesek növendékünket belsőleg helyesen megérteni.
- A másik ok szerint csak az ima által, azaz a belső élet ápolása által jutunk el az élő Istennel való helyes kapcsolatra; a gyógyító, a csaknem mindenható kapcsolatra.

Kérem, vegyék egyszer maguknak a fáradságot, és gondolják át egy kicsit ezt a két gondolatot!

Első ok: *Csak az imádság által kerül a nevelő a helyes alaphelyzetbe, csak ez teszi őt képessé arra, hogy a nevelés célját helyesen lássa, arra törekedjen és gyakorlatilag elérje.*

Mi tehát a cél? Követőink életruházatát akarjuk csak itt-ott egy kicsit alakítani, vagy Isten gyermekeit és Krisztus tagjait akarjuk felnevelni? Isten gyermekeit, akik képesek és készek arra, hogy az istengyermekség nagy eszméjéből kiindulva életükön öntevékenyen és önállóan úrrá legyenek. Igen, ez a nevelésünk célja.

Nos, jól tudjuk, hogy egy ilyen cél sok időszerű kegyelem nélkül elérhetetlen. Sőt ez egy dogma. Nem tudunk még egy viszonylagosan jó keresztény életet sem élni sok időszerű (segítő) kegyelem nélkül; pláne nem, amikor a nevelési eszményről van szó: a nagy, hősies, katolikus személyiségről.

Ki hiszi azt közülünk például, hogy sok kegyelem nélkül el tud kerülni minden bocsánatos bűnt? És az istengyermekek nevelése nemde azt akarja elérni, hogy tanítványaink nemcsak a súlyos bűnöket kerüljék, hanem tágra nyíljanak minden isteni előtt? Ez nem megy aktuális kegyelmek nélkül. Ezt mondja az Üdvözítő: „*Nélkülem semmit sem tettek.*” (Jn 15,6) És Szent Pál hozzáteszi a maga zseniális módján: „*Magunktól egyetlen gondolatra sem vagyunk képesek; mert minden, amit teszünk, ha az üdvösségünkről van szó – a mostani helyzetre alkal-*

mazva: ha a nevelésről van szó –, *mind az akarás, mind a véghezvitel végső soron Istentől, az örök, kikutathatatlan szeretetből jön.*” (Lásd: Róm 8,26; 2Kor 3,4; Fil 2,13)

A fő tétel világos: Aktuális kegyelmek nélkül, bőséges aktuális kegyelmek nélkül a nevelési célunkat gyermekeinknél soha sem fogjuk elérni.

És most a melléktétel, mely mögött szintén fontos meggyőződés és fontos jel-ige rejtőzik: Az imádság jelenti azt a normális, mindig rendelkezésre álló, mindent gyógyító eszközt, mellyel az aktuális kegyelmek folyósíthatók.

Az Üdvözítő nemde teljesen érthetően és világosan a tudunkra adta ezt, amikor így figyelmeztetett: *„KérjeteK és adnak Nektek, keressetek és találtok, kopogjatok és ajtót nyitnak Nektek. Mert mindenki, aki kér; kap; aki keres, talál, aki kopog, annak ajtót nyitnak.”* (Mt 7, 7) Ilyen eszme-futtatások és megfogalmazások által nemde nagyon érthetően tudatosította bennünk, hogy milyen hatalma van az imának az ember formálásában? Szellem- és Isten-tudósaink azon fáradoznak, hogy a Szentírás ilyen mondatait kifejtsék. Úgy gondolják, hogy szabad ebből azt kiolvasni, hogy: Aki nem kér, az nem is kap; aki nem kopog, annak nem is nyitnak ajtót.

Vajon igazán jól megértjük-e, hogy ez mit jelent? Az ima az az általános eszköz, a mindenre jó gyógyszer, amivel az aktuális kegyelmeket túlcserélő mértékben kikönyörögjük. Ilyen aktuális kegyelmek nélkül, ilyen aktuális kegyelmek bősége nélkül egy istengyermek nevelése végső soron abszolút lehetetlen. Ez az egyház dogmája.

Így értjük meg Szent Ágostont, amikor e szavakban foglalja össze egész gondolkodásmódját: *„Tedd, amit tudsz, és kolduld össze, amire képtelen vagy!”*

Alkalmazzuk ezt magunkra! Valamennyi pedagógiai eszköz, amit csak ismerünk, amit megtapasztaltunk, amit újonnan tanulmányozhattunk, mind helyes: *„Tedd, amit tudsz...”* De Szent Ágostonnal mi is hozzátesszük, *„amire képtelen vagy, kolduld ki magadnak!”*

A nevelési csődhelyzet okai

Egyensúlyzavarok

A mai kort és embereket hallatlan mértékű egyensúlyzavarok jellemzik. Miért? Mi okozza ezeket? Mert az emberi társadalom elvesztette a súlypontját. Ki ez, mi ez a súlypont? Az örökkévaló élő Isten, és a tőle eredő objektív lét- és életrend.

A társadalmunk teljesen elvesztette és elhagyta a súlypontját, ezért vannak az egyensúlyzavarok. Egy olyan részeg emberhez hasonlít, aki előtt szakadék tátong, és mivel nem tudja magát megtartani, belezuhan. Gondoljunk a hógolyóra, mely lassan gurulva megindul az Alpok tetején, míg aztán mennydörgő lavina lesz belőle, mely mindent elpusztít és betemet. Ilyen a mai helyzet. Az egyensúlyzavarokhoz egyidejűleg állandóan tovább növekvő ingatagság, gyökértelenség, otthontalanság és fészekelhagyás kapcsolódik.

Ez a kép tipizálva, kisarkítva állítja eléink a mai fejlődés irányvonát, a végállapotot, mely felé tartunk.

A katolikus táborban a lelki szemeink előtt régebben úgy állt az ifjúsági mozgalom, mint egy kalapácsos gyermek, aki körbejárva mindent megvizsgál a korban, hogy vajon, amit a kereszténység tanít, komolyan veszi-e, igaz-e? Minden oldalról megkopogtatja a „keresztény épületet”, hogy a vallásosság, az erkölcsi rend tekintetében, főleg ami a hatodik parancsot illeti: igazat mondtak-e a régiek? Valóban élík is, amit tanítanak? Ebből a vizsgálódásból hiányzik már a múlt iránti tisztelet. Valami kísérletező, mindent felülvizsgáló mánia jellemzi. Már ott, akkor elkezdődött. A mi köreinkben is él az egzisztencializmus. A mi köreinkben is megtalálható egy nagyfokú bizalmatlanság minden régi iránt. Ez a vihar kezdete. És a mi köreinkben is a zuhanás már sokszorosan is megállíthatatlan.

Mennyire gyámoltalanul állunk mindezzel szemben. És azzal kell számolnunk, hogy holnapután a helyzet még kétségbeejtőbb lesz. Ne higgyük, hogy már javulóra fordult. Ellenkezőleg, egyre mélyebbre zuhanunk a szakadékba. Mikor fogjuk elérni a mélypontot? A képet nem festhetjük elég feketére, hogy egyrészt szerények maradjunk,

másrészt újra Istenhez kötődjünk, utat keressünk és találjunk, hogy a mai embert ismét Istenhez vezessük.

Boldog az a nevelő, aki merészen bele tud nyúlni ebbe a bizonytalan világba. Félre a gyávákkal, akik semmit sem tudnak, akik görcsösen a régi partokon próbálnak tájékozódni, vagy az új partokon próbálkoznak ugyan, de nem ismerik az objektív létrendet.

Lelki elszegényedés

A mai ember „lelki térfogata” nagyon beszűkült. A lelki képességei teljesen elszegényedtek, főleg ahol a túlvilágba, a természetfölöttibe, az istenibe való ugrásról van szó. Emiatt a modern ember „film-emberre” vált. Ki van szolgáltatva a külső benyomásoknak. A cselekedetei már semmiféle szerves kapcsolatban sincsenek egymással. Úgy tűnik, mintha az egyes tettei már nem gyökereznének személyisége magjában. Egy „nonszensz” embertípus áll előttünk. Ha valóban ebbe az irányba haladunk tovább, akkor holnapután az emberi természet teljes feloldódására számíthatunk. Biztosan meg fogja ezt az Úristen akadályozni. De a súlypont elvesztése ide vezet. Olyan nagy az egyensúlyvesztés, a kilengés, hogy a modern ember az elembertelenedés, az elszemélytelenedés és eltömegesedés felé tart, ill. már ennek jegyeit hordozza magán.

Ez a tendencia nemcsak Európában figyelhető meg, hanem kiterjedt az egész világra. Megfigyelhető a saját sorainkban, az egyházon belül is.

Vegyünk például egy ragyogóan sikeres népmissziót. Vegyük a legjobb esetet, a résztvevők 70-95%-át megnyertük. Meddig tart ez a siker? Néhány hét, vagy csak néhány nap után már vége a lelkesedésnek. A hatás elmúlt. Ilyen a vallásos tömegember. Az élmények nem hatolnak mélyre, nem befolyásolják a magatartását. Tettei nem a személyisége magjából nőnek ki, és nem hatnak vissza személyisége központjára.

Ha a körülöttünk levő valóságot nézzük, akkor meg kell állapítanunk, hogy egy olyan ember jött létre körülöttünk, aki teljesen elvesztette a vallás iránti érzékét. És ez a legrosszabb, amit egy korról mondani lehet. Megromolhat a látásom, ez nagy baj. De ha elvesztem teljesen a szemem világát, mi lesz velem? Ilyen a modern ember, aki nek semmi érzéke sincs a vallás, az isteni iránt.

Mindez következik a gonoszságból, melynek tovább egyre újabb gonoszságokat kell szülnie. A nép, aki megkapta egyszer a megtérés kegyelmét, de aztán elvetette Krisztust, a szakadékba rohan.

A mai ember jobban szereti a sötétséget

Meg kell állapítanunk, hogy korunk helyzete az ellentábor felől nézve a ragyogó siker, páratlan győzelmi felvonulás képét mutatja. A mi tehetetlenségünkkel szemben a másik oldal hatékony befolyással és megnyerőképességgel dicsekedhet. Az ellentábor ért hozzá, hogyan kell a mai embert megszólítani és a csapdájába csalogatni a tömegmanipuláció által. A személyiségnevelés és -átalakítás területén is ragyogó eredményeket könyvelhetnek el maguknak. Vallásos emberek, akik tegnap, tegnapelőtt még napi áldozók voltak, ma már az ellentábor uszályában vannak, elfelejtették a keresztény erkölcsi törvényeket és képesek válogatás nélkül letiporni embereket. Az átalakítás csodája, vagy mindenesetre hatalmas befolyás és ragyogó sikerek a másik oldalon.

Nagyon nehéz ma az embereket a vallás és az erkölcs számára megnyerni. Sokan azt gondolják, hogy talán azért, mert a másik oldalon csak a tömeggel számolnak és nem támasztanak követelményeket. Ez óriási tévedés! A másik oldalon is van egy elit csapat. Férfiak és nők, akik szívük teljes buzgóságával követik ideológiájukat. És nagyok a követelmények is, nemcsak az elittel, hanem a tömeggel szemben is. Nagyobbak, mint amekkorát mi, nevelők, magunk elé állítunk.

Nyomorúságos helyzetünknek, tehetetlenségünknek alapvető oka abban rejlik, hogy a mai ember jobban szereti a sötétséget, mint a világgosságot. Ha szeretnénk megtalálni a mai korhelyzet kulcsát, akkor nem szabad kihagyni a számításból a sötétség urát. A szemünk előtt kell tartanunk, hogy az ördög Európában a diadalútját járja. Ördögi befolyás nélkül az ellentábor ragyogó sikerei végső soron érthetetlenek. Gondoljunk csak bele, mi mindent vitt végbe az alapvetően passzív beállítottságú szláv nép Kelet-Európában; ahogy mozgásba jött, ahogy kibontakozott benne az aktivizmus; ahogy kialakult és elterjedt győzelmes öntudata, és egy akkora tetterő, amit egy passzív beállítottságú népről senki fel nem tételezett volna. És mindez a világtörténelem ta-

lán legsötétebb tetteit eredményezte. Vagy a németek példája. Világszerte értetlenül álltak előtte, hogy egy ennyire képzett, kultúrált nép hogyan eshetett áldozatul az alvilágnak. Hogy történhetek meg azok a borzalmak, amik ott végbementek. Aztán a balkáni népek sorsa, meg ami a Közel-Keleten történik...

Az európai viszonyokat nem lehet anélkül megérteni, hogy bele ne számítsuk, hogy itt az ördögöt szabadon engedték. Számolnunk kell tehát azzal, hogy a világunkban egy gonosz személyiség is működik, a megtestesült személyes gonoszság, az ördög, aki az alvilág trónján ül, akit szabadon engedtek. És az ember ma kétségtelenül jobban szereti a sötétséget mint a világosságot.

A másodlagos értékek iránti fogékonyság és előszeretet

A kor és a lelkek elszomorító állapotának másik okát abban találhatjuk meg, hogy a mai ember sajátos, jellegzetes érzékenységgel bír, nem az elsődleges, hanem a másodlagos értékek iránt. Másodlagos értékek alatt értjük az olyan földi, érzéki értékeket, mint a hatalom, az élvezet és a birtoklás. Az elsődleges értékek (Isten és az isteni dolgok) el lettek nyomva a világ szekularizációja, elvilágiasodása folytán, mely a középkor hanyatlásával kezdődött, és ma a csúcspontján áll.

A nevelők és a lelkipásztorok – magunkat is beleértve – csak kevésé állnak a túlvilági, az érzékfölötti és természetfölötti, az elsődleges értékek realitásának a talaján. Ezek már nem eléggé valóságosak a számunkra. Túlságosan is eszmék csak. Ezt lehet ma mindenütt érezni. Ebben nemcsak korunk általános elvilágiasodása vétkes, hanem a nevelési módunk is. A természetfeletti élet, a hit és a hit lelkének gyökere meggyengült. Így van ez gyakran azokban a körökben is, ahol felettebb vallásosan és lelkesen tudnak a hitről és a vallásról beszélni. Isten és az isteni dolgok túlságosan idealizáltak lettek. Isten már nem mint egy élő személy áll előttünk, hanem inkább mint egy nagy absztrakt eszme. De ebben nem lehet sokáig kitaratni. A katolikus körökben sokat beszélnek Isten természetfelettségéről. Isten a számunkra azonban olyannyira természetfeletti lett, hogy elveszett az élettal való kapcsolata.

A személyes tett és élmény dinamikája

Az ellentábor nemcsak követelményeket támaszt követőivel szemben, hanem hatalmas dinamikával, a személyes tett magával ragadó élményével bele is markol ténylegesen a mai emberiség életébe.

Igazunk van, ha azt mondjuk, hogy ez csak kérész életű tisztavirágzás, aminek semmi hagyománya, gyökere sincs. Nekünk meg ott vannak a vértanúink, az egyház nagyjai, a fej és a szív kiválóságai. És mégis lépre tudják csalni a tömeget. Talán azt mondjuk erre, hogy csalás az egész. De ez így nem egészen igaz. Benne van ugyanis a személyes tett élménye, dinamikája, mely erőteljesen sokat követel önmagától.

Hogyan állunk mi ezzel? Nemde ezen a területen erőtlének, határozatlanok, bátortalanok vagyunk? Nemcsak kevés követelményt állítunk követőink elé, hanem mi magunk se vesszük elég komolyan vallásunk dinamikáját, mely megzavarja saját életünk kerérendszerét.

Az élet, a lét ma a legfőbb nevelő tényező, nem a szó. Csak annak hisznek ma, aki az életével igazolja, bemutatja mondanivalóját. A vallásunk a levegőben lóg, mert nincs benne dinamika, mert túl kevésé alakítja az életünket. És mivel túl kevésé alakít minket, nem hisznek a szavainknak. A fiataloknak szükségük van eszményekre, fogékonyak iránta. Csakhogy sokkal erőteljesebben kellene ezeket eléjük élnünk! Ehelyett azt mondjuk, hogy a világ vallási megújítása valami távoli, természetfelettibe markoló dolog. Elméleteket, gondolatsorokat, valláserkölcsi tanításokat mondunk. Mindez még a racionalizmus korszakából maradt ránk, amikor meg kellett magyarázni mindent: a hitet, a valláserkölcsi életet is. De ez már a múlté. Ellenhatásként ma egy új koráramlatban élünk, az irracionalizmus korában. Itt a tanításnál sokkal fontosabb a személyes élmény. Csak az a szó hiteles, amihez magával ragadó élmény is kapcsolódik.

Ezen a területen nagyon gyengének érezzük magunkat. A mai szülők, pedagógusok, lelkipásztorok testileg fáradtak, kimerültek, a balsikerek miatt tehetetlenek, benuitnak, egészen gyengének érzik magukat. Ezzel szemben az ellenfél pedig erős, diadalmas, energikus Góliát.

A modern kor helyzete

Szent Ágoston szerint „*Isten akarata, hogy minden rendetlen szellem saját maga büntetésévé váljon.*” Akkor rendetlen egy szellem, ha kiesik az objektív létrendből és életrendből. Egy ilyen rendetlen lélek, az ilyen rendetlen teremtmény, az ilyen rendetlen emberi közösség gyakorlatilag tulajdonképpen a pokolban él. Ilyen a mai korhelyzet. A mai ember elvesztette a súlypontját, az élő Istent, s a benne élő és a világba, a világtörténelembé és az emberi természetbe beépített objektív létrendet. „*A béke nem más, mint a rend nyugalma*” – mondja Szent Ágoston. A mai világban nincs béke. A mai ember menekül Isten elől és állandóan a homlokán viseli Káin bélyegét. A nyugtalanság jellemzi, mivel elvesztette az objektív létrendbe való betagozódását, mert elszakadt az élő Istentől és az objektív erkölcsi rendtől, ezért mindenütt a nagy felfordulás.

A létrendből, az erkölcsi rendből, az életrendből való kiesés egyúttal szétesést is jelent, az emberi erők szétesését, az emberi társadalom atomizálódását. Isten elhagyása miatt szétesnek az emberek közötti alapkapcsolatok is.

Nekünk nevelőknek mindig újra az élet eseményein kellene tájékozódunk. Nézzük például az egyetemeken tanuló ifjúságot. Alig tudnak valamit a lét-filozófiáról. Az evangélium, amit ott tanítanak, nem lét-evangélium és ezért nem is örömhír. Az egzisztencializmus próbált segíteni a modern embernek, hogy legalább egy kis időre megmentse a zűrzavartól és az özönvíztől. De túl kevésbé vette figyelembe az objektív létrendet és az „*ordo essendi est ordo agendi*” (lét-rend = cselekvés-rend) törvényt. Ez például azt jelenti, hogy ha tudni akarom, hogyan neveljem gyermekeimet, a fiamat és a lányomat, akkor tanulmányoznom kell mindkettőjük lét-szerkezetét. Minden teremtményben megtestesül ugyanis Isten egy-egy gondolata, kívánsága. Ezt a létrendet kell felfedeznem. Végül is a létrend biztosan megmondja, hogy mit kell tennem. A siker persze nem mindig hullik az ölembe máról holnapra, de végül nem fog elmaradni. Oly biztosan győzni fogok, mint ahogy Isten győz, ha a létrend szerint járok el. Nem szükséges, hogy azonnal sikerem legyen. Isten akkor adja meg a sikert, amikor neki tetszik.

Isten és a létrend teljes elhagyása teljes szétesést von maga után. Ma ez a helyzet: az emberi társadalom teljes szétesése, az ember teljes szétesése, az ember egyes szintjeinek teljes szétesése. Jól illik a mindent összemósó mai korra Hettinger megállapítása: „*A vallás nélküli humanizmus brutálissá válik*”, majd bestiálissá. Hiábavaló az a küzdelem, mely tisztán emberi alapon törekszik egy erkölcsileg magasértékű ember után. Mivel Istent, a súlypontot elvetették, a tiszta humanizmus brutalitásba torkollik. Az az ember, aki nem a létrend szerint él, brutálissá és bestiálissá válik. A „homo sapiens” először „homo faber” lesz, majd „homo lupus” és végül „homo diabolicus”. (A „bölc ember” először „mesterember” lesz, majd „farkas-ember” és végül „ördögi ember”.) A középkor az embert „homo sapiensnek” nevezte, bölc embernek, aki Istenre volt beállítva, nyitott volt feléje. A modern ember „homo faber” lett, aki állandóan dolgozik és már nincs ideje Isten számára. Semmi köze sincs már Istenhez. Állandóan földi dolgokban nyüzsög, mindig csak a munka, munka, munka. A munkás, a mesterember egy új világot akar teremteni, de Isten nélkül. Aztán a mesterember farkasemberré vált. Kibontakozott az emberben a ragadozó természet. Erre mutat az állati mohóság, a farkasfogak, a farkas kegyetlenkedések. Önkéntelenül is Nietzsche szavai visszhangoznak fel: „*Isten halott! Ti és én, mi öltük meg.*” Majd később így folytatja: „*Éjféλι órán a modern ember ott settenkedik meggyilkolt Istene sírja körül.*” Egy világos pillanatában feltette Nietzsche a legkomolyabb kérdést: „*Mit tettünk, amikor a Földet eloldottuk a Naptól?*” (F. Nietzsche: *Die fröhliche Wissenschaft*, 1882; 343 §.) Hova rohan most a Föld? Nemde állandóan a szakadék fölött lebeg? Attól kell félnünk, hogy az éjszaka belezuhan a nihilizmus szakadékába.

Isten és a létrend teljes elhagyása teljes szétesést von maga után. Ez az a kiindulási pont, ahonnan megközelítjük a gyakorlati életet, ahonnan kiindulva az általános pedagógiai megállapításokat a saját konkrét helyzetünkre alkalmazzuk.

A szétesés következményei a modern ifjúságnál

Határtalan nyugtalanság

Ezt mindannyian jól ismerjük, hiszen ez az érési időszak jellegzetessége. Ha nem téved mindenki, akkor a mai emberiség végső soron a kamaszkorát éli. És ahogy az érési korszak jellegzetessége a sokszoros, vibráló, testet és lelket átható nyugtalanság, és az énkép erős zavartottsága, ugyanez a nyugtalanság jellemzi korunkat is.

A szakemberek, főleg az orvosok szerint fiatalságunk a testi koráretttség és a lelki kiérlelődés késése miatt szenved. Ez megfigyelhető a leányoknál és a fiúknál egyaránt. A testi érettség jóval korábban jelentkezik. Ezzel szemben rendkívül sokáig tart, amíg a fiatalok lelkileg is éretté válnak. 100 évvel ezelőtt a lelki érettséget 18-22 éves korra tették. És ma mikorra lehet ezt várni? Ha ugyan egyáltalán el lehet várni.

Jól megalapozott állítás szerint az emberiség egésze is a kamaszkorát éli. Gondoljunk csak bele, hogy mennyi testi-lelki megrázkódtatást éltünk át a XX. században, vagyunk csak pl. a világháborúk borzalmaival. És ezeket alig, vagy egyáltalán nem dolgoztuk fel. E megrázkódtatások miatt teljesen érthető a modern ember sokféle, sajátos testi-lelki nyugtalansága. Talán erre is tekintettel kellene lennünk a fiatalok megítélésében, a nevelésben, a támasztott követelményeknél és az értékelésnél.

Rendkívüli akadémikusodás

Ez nem is lehet másképp. Mi mindenben hitt már az ifjúságunk, és mily keserűen csalódott. Ha a helyzetet világosan átlátjuk, akkor tulajdonképpen csodálkoznunk kellene, hogy a fiatalság egyáltalán még tud hinni: hinni az emberben, hinni bennünk, pedagógusokban, akik tekintélyként állunk előttük.

A XX. században a szülői tekintély is egyre jobban eltűnt. A gyerekeket fellázították a szülők ellen és átítatták forradalmi eszmékkel. A

szülőknek sokkal több lekötöttséget jelentett a munka is. Mindez aztán oda vezetett, hogy a tekintély mély értelme nem teljesülhetett. Mert a tekintély igazi értelme a közvetítés (auctor esse). Akkor vagyok például a követői hűség közvetítője és kiváltója, ha teljes, Istennel átitatott lényemmel a követőimet magam fölé, a túlvilágba emelem.

A tekintély hiánya váltja ki az akadémikuskodást. Ezt a hiányt mindennütt megtaláljuk, bármerre is megyünk. Az akadémikuskodás egyszerűen egy olyan kor-betegség, amit még a kolostorokban is megtalálhatunk, legyen az régi vagy újabb alapítás.

Természetesen mindehhez hozzájárul az is, hogy a modern ember film-ember, aki csak az érzéki ingerekre reagál, aki nem tud már önállóan gondolkodni és dönteni. Ezért ma bárki, aki nyilvánosan fellépve a többiek fölé magasodik, annak számolnia kell azzal, hogy minden oldalról támadni és löni fogják. Ezt szuverén nyugalommal el kell viselnie, ez nem jelent sokat. Mert akik ma gyűlölik, holnap átölelik. Egy jellemtelen nemzedék nőtt és nő fel körülöttünk. Nem kell komolyan venni, akár a szeretet, akár a gyűlölet szavait mondja.

Ítéletképtelenség

Régen ez másképpen volt. Vegyük csak a nagyszüleink példáját. Ők szerényen így beszéltek: Csak a mi területünkhöz értünk, mint az asztalos és a cipész az övéhez. Az egyéb dolgokban a szakemberek véleményére hallgatunk. A hit dolgaiban a plébánosra, a viták eldöntésében a bíróra. Ma az emberek mindenhez hozzászólnak, de semmihez se értenek. Képtelenek világos, egyértelmű ítéletet alkotni. És pedig sajátos módon éppen a művelt, filozófáló körökben hiányzik ez. Azoknál az embereknél, akik a tudománynak köszönhetően iskolázott gondolkodásmóddal rendelkeznek. Mily gyakran teljesen képtelenek a gyakorlati életük dolgait és értékeit világosan megítélni. Aki nem számol ezzel, aki ezt nem tudja, aki mindig újra a környezete és a tömeg szerint ítél, az állandóan forgathatja a köpönyegét.

Hol van ma egy jellemes férfi, akinek világos célja van, amire állandóan irányul és törekszik, akár balról, akár jobbról lőnek is rá és sebzik meg. Aki ma egy feladatot meg akar oldani, annak számolnia kell a modern emberiség akadémikuskodásával. És ha jobban megnézzük, mi magunk is ilyenek vagyunk. Gyakran mi is a pillanatnyi benyomások

szerint ítélünk és reagálunk, csak azért, mert mellettünk jobbról vagy balról valaki erőteljesen és hatalommal mond valamit.

A fiatalság megítélésénél tekintettel kell lennünk a modern ember dinamikájára, ami a tömegember dinamikája. Minél erőteljesebb a hang, annál többen hisznek benne. Nem a tartalom, nem a szellem érinti meg a tömeget. A modern ember a látványosságot, a szenzációt keresi és szereti. Az nyeri meg a tömeget, akinek erőteljes hangja van, és aki az összes szenzáció-eszközzel dolgozik. De akkor is a figyelmet csupán csak néhány másodpercre nyeri el, csak egy benyomást kelt, aminek nincs folytatása. Innen kiindulva újra meg kell vizsgálnunk és állást kell foglalnunk, hogy milyen szerepet szánunk az ifjúság nevelésében a rádióknak és a tv-nek. Mert aki meg akarja hódítani a mai kor szirtjeit, mindazon dolgokat, melyek az érzéki emberre vannak beállítva, nagyon visszafogottan használja és az ifjúságot – amennyire csak lehet – távol tartja tőle. Egy gondolkodni és ítélni képes nemzedéket kell újra felnevelni.

Szélsőséges bizalmatlanság

Kiben lehet még bízni, kihez érdemes még hűségesnek maradni? Jön hozzám például valaki a világból a legjámborabb arccal, és meg merek esküdni rá, hogy valami hasznot akar magának. Bizalmatlanok vagyunk, mert annyi negatívumot, csalódást éltünk át. De bizalmatlanság árad a gyökerüket vesztett emberek tömegéből is, akik csak ide-oda sodródnak. Végső soron mindig az győz, akit világos elvek vezetnek, aki nem néz jobbra meg balra, hanem rendíthetetlenül megy az útján, függetlenül attól, hogy siker vagy balsiker éri. Átmenetileg talán meghajlik a modern ember a kedvét kereső nevelő előtt, de holnap vagy holnapután olyan valakinél keres majd otthont, aki a természetfeletti-ben horgonyoz, aki nem ebből a világból való.

Mert az istentelen modern ember lelkét végtelen üresség fojtogatja. Azért, mert annyira üres, azért fut és vadássza a világi élvezeteket.

Összehasonlítási mánia

Népeket, állapotokat, mindent állandóan összehasonlítanak. Ez egy kamaszkori sajátosság, főleg a lányoknál. De ugyanígy van ez a kolostorokban is, a férfi és női kolostorokban egyaránt. Azért, mert üres vagyok, mert nem birtoklom önmagam, mert nincs senki és semmi, ami betöltene. Mivel nem tölt be Isten, muszáj jobbra vagy balra valahogy megerősítést nyernem. Ezért hasonlítgatok.

Kompenzáció

A hasonlítgatáshoz mindig egy leértékelő tendencia is kapcsolódik. Öntudatlanul is azt hisszük, hogy ha a másikat lehúzzuk, ha felfedezzük rejtett hibáit, akkor ezáltal megerősítjük, igazoljuk magunkat. Mindez vég nélküli kompenzációs igényt eredményez. A belső üresség ugyanis lehetetlenné tesz minden igaz örömet. Ezért keres a modern ember kompenzációt minden lehetséges irányban, ezért a nagy élvezetvágy.

A szétesés tipikus jegyei a nők világában

Mivel a női természet erősen kötődik a természethez, mert eredendően rendkívül érzékeny, ezért különösen is ki van téve a mai kor sorscsapásainak, zavaros és megzavaró áramlatainak. Korábban az volt a felfogás, hogy ha egy nép elkorcsosult, végső mentsvára asszonyainak vallásossága volt. De ha a nők hátat fordítanak és elvetik a hitüket, akkor nincs mentség, akkor tönkremegy a nép. Tehát különösen is igaz a nőkre vonatkoztatva, hogy a létrend elvetése szétesést jelent.

Elvilágiasodás, elnaturalizálás

A mai női nemzedék egyre inkább világias beállítottságú lett. Ezzel párhuzamosan egyre növekvő mértékben elveszítette az isteni, a természetfeletti iránti érzékét. Minden nevelő az egész vonalon erről beszél, hogy a belső szétesési folyamatok nagyobb károkat okoznak a lányok, mint a fiúk világában. És nagyobb a tanácstalan gyámoltalanság a modern katolikus lánynevelés vonalán, mint a fiúnevelésben. Könnyen érthető ennek az oka. A női természet mélyebb vallásos szerkezete miatt a vallásosság elvetéséből származó szétesés a női természetben mélyebb, tipikusabb szétesést okoz.

Emancipáció

Az elvilágiasodás közvetlen következményeként jelent meg sokféle alakban a női emancipáció. Mit jelent ez? A nő ma már nem akar egyenrangúként a férfival szembeállni. Ellenkezőleg. Férfi-örületben szenved. Mivel elvesztette önértékelését, mindenütt a férfiak értékrendjéhez igazodik. A nagy szó: „Íme, az Úr szolgálója vagyok” (Lk 1,38) már nem érvényes rá. Ehelyett jött: *Íme, a férfi szolgálója*. Azért és abban a mértékben, amennyiben a nő már nem akar az Úr szolgálója lenni, a férfi rabszolganőjévé válik. Ez az emancipáció végeredmény-

ben a törvények, az erkölcsi törvények alóli felszabadulást keresi. Ez a mai női természet erős tendenciája. A nő, ha eloldja magát Istentől és az erkölcsi törvényektől, „*hiéna nősténnyé*” válik.

Az emancipáció szakítást jelent a női öseszménnyel is. Mindenféle lehet ezt érzékelni. A nők rendkívüli módon a férfieszményt keresik, ahhoz akarnak hasonulni. A férfiaknak azonban nem kell egy ilyen átformált, összezavart, férfiasággal megfertőzött női természet. Ehhez hozzájárult még az állam is azzal, hogy minden erővel ki akarta használni a női munkaerőt is. A nőknek csak egy egészen kicsi, kétségbeesett köre próbál még a női öseszményre visszaemlékezni, a természetfelettiben megkapaszkodni. A nők mai igyekezete: megszabadulni mindenféle tekintélytől, főleg a szülői tekintélytől. Amit előbb az ifjúság akadékoskodó kedvéről mondtunk, százszorosan igaz mindenütt, ahol nők tevékenykednek. Akadékoskodó nők! Emancipáció minden tekintély alól! Ki akar ma még szolgálni, engedelmeskedni?! Emancipáció a női öseszménytől.

A női öseszmény és a mai nő

A Szűzanya elénk élte és örökérvényű formában a személyes eszményképében ki is mondta: „*Ecce ancilla domini!*” (Íme, az Úr szolgálója vagyok!) Az egyszerű, erős, Istenbe horgonyzott szolgálatkészség. Egy népszerűbb kifejezést használva, a nő örök eszménye az időben és az örökkévalóságban egyaránt az odaadás, az odaadás, az odaadás. Így volt ez egykor. Ilyennek gondolta el az Úristen a nőt.

Ezzel szemben a mai nőt a már vázolt szétesési folyamat következtében az élvezetvágy, a jellegtelenség és a vallástalanság jellemzi. Nem odaadni, hanem elvenni akar. Az én áll a középpontjában. Ezért megtagadja a szolgálatot, a piszkos munkákat. Megtagad mindenféle házimunkát. Inkább elmegy a gyárba dolgozni még a futószalag mellé is, hogy azután szabad legyen. És esténként élvezni akar. Az egész vonalon rettenetesen erős élmény-vágy, továbbá felületesség, gondolatlanság, tanácstalanság, gyámoltalanság van.

Hisztéria

Az emancipáció végső következménye a női természet hisztérikává alakulása. Miután eloldódott szilárd alapjától a női természetben, mely eredetileg erősen kapcsolódott a természethez, a kétpólusú ellentétek rémisztően megnövekedtek. Érzelmi világa állandóan extrém nagy hullámok közt hánykolódik. Ma betölti érzelmeit a szeretet, holnap ugyanabban a helyzetben szörnyű gyűlölet. Érzelmi életének e borzalmas kilengései, érzéseinek változékony volta végső soron a határtalan önzésből erednek. E jelenségeket legerősebben gyakran azoknál a hajadon nőknél lehet megfigyelni, akik elmenekültek a világ elől, mert félték az élet keménységétől, és főleg a családi élet keménységétől. Normális körülmények között a nemes női lélek legerősebben a családi körben formálódik ki, ahol szenvedést szenvedés hátán kell hordoznia; ahol nem kérdegetheti magától állandóan, hogy jól tesz-e ez vagy az nekem? Hol vannak ma már azok az erős asszonyok, akik férjüket és gyermekeiket szolgálva kormányozni tudták a férfi brutalitást és a gyermeki gyámoltalanságot?

Leánynevelés

A korábbi időkben a leánynevelés legfőbb célja a megőrzés volt. Dél-Amerikában még ma is így van. A gyermeket, mint valami kis hercegnőt, elkényeztetik, körülugrálják. Aztán amikor serdülni kezd, nem bírnak vele. Akkor beadják egy intézetbe, hogy majd ott megnevelik. De ki tudja őket akkor már megfékezni?

Ma már a megőrzés önmagában nem elég. A mai kor mást követel. Mivel az élet minden vonalon inog és a régi rend összeomlik, ezért a megőrzés helyett sokkal inkább megerősítésre van szükség. Ha azokat az óriási erőpróbákat nézzük, melyek kint az életben leányainkra várnak, akkor gondoskodnunk kell a felkészítésükről, megerősítésükről. Biztosítani kell, hogy összejöhessenek, egymást erősíthessék. A mai kor küzdelmeiben egyedül maradni: ezt egy férfi se bírja ki, hát még mennyivel kevésbé egy érzékeny nő. Ezért minden eszközzel segíteni kell, hogy megtalálják középpontjukat. A nevelésünk súlypontját ezért a megerősítésre kell helyeznünk.

A kor hangja – Isten hangja

Korunk sajátosságát így foglalhatjuk össze: *világkatasztrófáktól kísért teljes körű korforduló*. Mindig minden korban voltak nagy változások, de az csak egészen ritkán fordult elő, hogy az egész világon minden, az egyes kultúrák egész sora egyszerre, rövid néhány évtized alatt alapjaiban megváltozzon. Megváltozott a fizikai rend, az erkölcsi rend, a vallási rend. Továbbá ez a változás nem egy békés átalakulás, amikor a régi átadja a helyét az újnak, hanem világkatasztrófáktól, összeomlásoktól, háborúktól kísért pusztulás képét mutatja. Önkéntelenül is apokaliptikus korról beszélünk, de ez alatt nem a világ végének közelségét értjük, hanem csak egy nagy korszak végét.

A számunkra mindezek közepette a legfontosabb kérdés, hogy mi Isten terve? Isten az élet Istene. Ahol valamit elpusztulni enged, csak azért teszi, hogy helyet készítsen valami újnak. Csodálatosan nagyszerűnek kell lennie annak az új világnak, melynek ennyi pusztulás és szenvedés az ára. Mi tehát Isten akarata a mai korfordulóval?

Isten a korforduló által az egész vonalon egy erőteljes élet-átalakítást akar; az életünkben egy erőteljes fordulatot akar elérni.

A világkatasztrófáktól kísért teljes körű korforduló értelme tehát, hogy egy erőteljes odafordulást hajtsunk végre a végső eszményünk irányába.

Isten pedagógiai alaptörvényét így foglalhatjuk össze: *Opera Dei ex nihilo* (műveit Isten a semmiből hozza létre).

Azt mondhatjuk, hogy Isten szereti a semmit, keresi a semmit, a semmit használja fel arra, hogy az emberi büszkeséget letörje; hogy önmagát megdicsőítse és boldoggá tegye az emberi társadalmat. Ez a nagy Isten kormányzási alaptörvénye.

Kezdetben, mielőtt Isten az eget és a földet teremtette volna, nem volt semmi. Isten a fizikai világot a semmiből teremtette. *Opera Dei ex nihilo!*

Nézzük a vallás és az erkölcs világát. Itt áll előttünk Krisztus, mint a világ megváltója. Erre is áll, hogy Isten szereti és keresi a semmit. Mivel váltotta meg Krisztus a világot? Talán a csodálatos beszédeivel vagy a csodatetteivel? Nem! Hanem a szenvedésével, emberi összetörése által. Kívülről és emberileg nézve Jézus az ellenfelei előtt össze-

tört, megsemmisült: ott függ a kereszten. A megváltás művére is áll: Opera Dei ex nihilo!

Így áll előttünk a fiatal keresztény közösség is. Szent Pál így jellemzi őket: „*Gondoljatok csak a meghívásotokra, testvérek! Itt nem sok az emberi bölcs, nem sok a hatalmas, nem sok az előkelő, de Isten azt választotta ki, ami a világ szerint oktalan, hogy megszegyenítse a bölcseket, s azt választotta ki, ami a világ szemében gyenge, hogy megszegyenítse az erőseket...*” (1Kor 1,26-27) Opera Dei ex nihilo!

Nézzük most Máriát, a Mennyország legnagyobb alakját. Mivel itt a földön kicsi-kicsi szolgálólány volt, ezért a Mindenhatónak ő tetszett a legjobban. Azért, mert kicsi volt! Nem annak ellenére, hogy kicsi volt, hanem azért mert kicsi volt! Legalábbis az önértékelésében ennek élte meg magát a nagy Istennel szemben. „*Te a legnagyobb műveket csakis a legkisebbek által viszed végbe!*” Opera Dei ex nihilo!

A korfordulóban is ennek az alaptörvénynek a ragyogó megnyilvánulását láthatjuk. Isten összetöri az ember büszkeségét, hogy így dicsőítse meg önmagát. Mit látunk a mai korban világszerte? Összeomlást, pusztulást mindenfelé. És ez szemmel láthatóan egyre csak fokozódik. Mi, szülők, nevelők, mennyire gyámoltalanul és megsemmisülten álunk a világmegújítás óriási feladata, a mai nevelés nagy feladatai előtt! De az Úristen éppen ezt akarja: hogy kicsinek és gyámoltalannak érezzük magunkat; hogy emiatt az alapélmény miatt aztán *merjük rászánni magunkat a halálugrásra Isten szívébe, akaratába, karjaiba*. Miért a kicsiket szereti Isten? Mert meg akarja hajlítani a mai emberiség büszke nyakát. Szét akarja törni a mai emberek büszkeségét. Minden azon van ma, hogy felépítsék a modern kor bábeli tornyát. Egy új világot építünk, de tudatosan Isten nélkül. Ez nem jelent mást, mint egy új világot az ördöggel. És az égbe kell feltörnie ennek a pogány toronynak. – Isten azonban a kicsiséget szereti. Áthalad a világon és szétmorzsol minden önkényt. Mindezt Isten ostora által viszi végbe, vagyis azokkal az ellenfelekkel, akik itt állnak előttünk. Különbséget tehetünk közöttük így vagy úgy, de végső soron mégis mindannyian ugyanazt akarják: egy új világrendet, egy új világhatalmat Isten nélkül. De biztosak lehetünk benne, hogy a bábeli toronyhoz hasonlóan Isten itt is le fog szállni és összezavarja a népeket, a torony összeomlik, hogy a büszke nyakak meghajoljanak és megtörjenek.

Mireánk is érvényes az „opera Dei ex nihilo” nagy alaptörvénye. „*Vannak olyan korszakok, amikor az egyház védekezhet az ördögi befolyás ellen, ahogy csak akar, mindig leverik, mindig háttérbe szorít-*

ják. De amikor úgy látszik, hogy az egyháznak ütött az utolsó órája, hirtelen megjelenik Isten a templom párkányán, megfűjja a harsonát és leomlanak Jerikó falai.” (J. Donoso Cortes: Der Staat Gottes)

Mennyi lelkigyakorlat, mennyi vallásos könyv és folyóirat, a lelki-pásztorkodás mennyi új útja... – és minden szinte hiába. Szakadatlanul szorítanak bennünket egyre visszább. A veszteségeink az egész vonalon egyre nagyobbak.

Mit akar az Isten? Ő akar egyedül az egyház megváltója lenni. Ő akarja egyedül megmenteni a mai világot. És Istennek ebben a megdicsőülésében van a mi tulajdonképpen igazi, legmélyebb és legmagasabb boldogságunk. Kicsiknek kell magunkat átélnünk. Meg kell hajlítanunk a nyakunkat. Éreznünk kell, hogy Istentől függünk. Gyakorolnunk kell a gyermekség hősiességét, és tudnunk: Semmit sem teszünk; csak eszközök lehetünk. Isten tesz mindent. Ezért mindig újra mernünk kell vállalkozni a halálugrásra Isten szívébe.

A másik oldalon pedig komolyan küzdenünk kell a tökéletes közösségért. Nem tudunk egyedül megállni. Ehhez jön még az erőteljes formáló akarat, amely abból áll, hogy engedjük, hogy az örök bölcsesség alakítson bennünket. Kicsiknek kell maradnunk. Igent mondunk a kicsiségre Isten előtt, hogy felemeljen bennünket és eszközként használjon a jelen és a következő korok nagy megújítási feladatában.

Vajon elég mélyen megragadtuk-e a gondolatot, amit Isten elének tett? Vajon bensőséges mély öröm tör-e ki a lelkünkéből, amikor a sokféle összeomlás sötét háttere előtt egyszerre csak felragyogni látjuk a nagyszerű célt? Igen, minden összedől körülöttünk. Mi magunk is milyen gyámoltalanul állunk az erkölcsi törvénnyel szemben. A mi természetünk is megbetegedett. De mindez az isteni nevelés nagy alaptörvényéhez tartozik: *Az embernek össze kell ahhoz törnie, hogy kinyújtsa a kezét Isten felé. Isten meg akar menteni minket. Isten akar bennünket boldoggá tenni és megváltani.*

Nevelési célkitűzésünk: minden eszközzel a naivitás zsenialitása felé kell előrenyomulnunk. Csak az értheti meg és győzheti le a mai kort, csak az lehet az örök végtelen Isten eszköze, akiben megvan a naiv igaz gyermekség zsenialitása.

Bárkát építünk

A mai korforduló bűnáradatát látva nem viselkedhetünk úgy, mint Noé kortársai, hanem őt magát, Noét kell követnünk. Noé kortársai is érezték a közelgő hatalmas katasztrófát, mégis lakmározással és mulatozással töltötték az életüket. Táncolva mentek a nagy özönvíz elé. Ez a mai kor képe is.

Ne fojtsuk el lakmározással és mulatozással a nemes lelket magunkban. Vagyis nem akarunk mindig újra engedni a pótkielégülések utáni ösztönzéseeknek. Azt sem tudjuk, hogy a bűn-áradat végéhez értünk-e már, vagy még csak a korforduló kezdetén vagyunk. Valószínűleg még nem értük el a mélypontot. Valószínűleg a sötétség még nagyobb lesz és az összeomlás még sokáig folytatódik. Isten beszél a kor szava által. A mai emberiség szinte elvesztette az eszét. Képtelen helyesen ítélni, irracionálissá vált. És egy irracionális nemzedéket csak irracionális úton lehet meggyógyítani és visszahozni. Ezért még mélyebbre és mélyebbre merülünk bele az éjszakába. Még milliók hisznek abban, hogy üdvösséget lehet találni olyan elméletekben, mint a szabadkőművesség, a kollektivizmus stb. Amíg az emberi társadalom a saját javát nem ismeri fel a gyakorlati életben, addig nem lehet arra számítani, hogy tömegek fognak Istenhez megtérni. Tehát ezért még valószínű, hogy egyre rosszabb lesz a helyzet. De nem csinálunk úgy, mint Noé kortársai, hanem nyugodtan nézünk a végső pusztítások elé, valamint mi is építünk egy bárkát. Mit jelent ma bárkát építeni?

Értsék meg, gyámoltalanul és kiszolgáltatottan áll a korrallal szemben mindaz, aki nélkülözi a nagy eszményt, hogy a belső világából egy bárkát építsen és e köré egy külső bárkát is építsen.

Saját szívünk bárkája

Ki a kapitánya és kormányosa ennek a bárkának? Mivel Isten töltünk megkívánja a hősiességét és a zseniális naivitást, ezért a szívünk szentélyében csak a nagy, szentháromságos Isten uralkodhat.

A bárkát belülről is, meg kívülről is be kell kenni szurokkal. Ez azt jelenti, hogy semmi sem jöhet be. Még a mai kor viharai sem foszthatják meg Istent szívünk trónjától.

Hogyan lehet a mai embert rávenni arra, hogy bensőjét bárkává alakítsa át? De azt is kérdezhetném, hogy mi hogyan visszük ezt végbe? Hiszen mi is hordozzuk magunkban a mai kor betegségeit, belőlünk is

hiányzik a bűnösség érzete. Már nem érezzük bűnösnek magunkat, nincs büntudatunk. És ahol nincs meg a bűnösség egészséges érzete, ott az Isten iránti nyitottság is természetesen csak korlátozott formában van meg, sőt idővel lehetetlenné válik. Az az ember, aki Isten előtt nem érzi magát bűnösnek, azt sem érzi, hogy rászorul a megváltásra. És ha nincs szüksége a megváltásra, akkor nincs szüksége a Megváltóra sem.

A modern pszichoterápia felhívja a figyelmünket, hogy a mai ember azért olyan ideges, mert nem ismeri el a létének és hibáinak korlátait; mert elvesztette a bűnösség érzését. Milyen keveset hallunk ma a megértett és bevallott gyengeségek és bűnök tudatáról. Sokan szenvednek ma neurózisban azért, mert nem tudják elfogadni és feldolgozni, hogy emberek, akiknek testük van, nemi és közösségi lények, akik másoktól függenek. Nietzsche jól látta a kort, amikor ezt mondta: *„Ha volnának istenek, nem bírnám elviselni, hogy én nem az vagyok.”* A mai ember nem tud mit kezdeni, nem boldogul a korlátaival. És mi sem boldogulunk velük. Ezért jó lenne még egyszer, kimerítően a gyermekségről és az alázatról beszélni, mert ez a testi és lelki egészség lényeges eszköze. A meg nem értett és be nem vallott gyengeség és vétek az egyik legalapvetőbb oka a mai ember hontalanságának és idegességének. Ha nem tanuljuk meg újra, hogy a legmagasabb eszményekhez mérjük magunkat és ezért gyámoltalannak és kicsinek érezzük magunkat, akkor meg fogjuk érni, hogy a természetünk egyre jobban összetörik. Mit mond Nietzsche? *„Ha volnának istenek, nem bírnám elviselni, hogy én nem az vagyok.”*

Tudatosan mi nem mondunk ilyet. De öntudatlanul így élünk: önkényesen. És ha egyszer fel is fedezünk magunkban büntudatot, az csak valami homályos, sötét érzés és nem a világos tudata annak, hogy én személyesen megbántottam a nagy személyes Istent és ezt el kell ismernem. Pedig ez az igazság: Hibát követtem el, kicsi vagyok, személyes vétek terhel a nagy Istennel szemben.

Nem is sejtjük, hogy mi, modern emberek, mennyire betegek vagyunk. Ha egészségesek akarunk lenni, ha egészséges embereket akarunk nevelni – legyen felnőttekről vagy gyerekekről szó –, mérhetetlenül sok függ *egy egészséges büntetés- és engesztelés-igény kialakításán. Ez hozzátartozik a belső bárka építéséhez.*

Muszáj bárkát építeni, különben nem leszünk ellenállóképesek. A mai emberiség beteg és egyre betegbb lesz. Számíthatunk rá, hogy egyre többet fogunk hibázni, mint korábban. Ezért függ olyan sok attól, hogy kicsik legyünk és kicsinek érezzük magunkat. A gyermekség

zsenialitása, alázat, kicsiség! Így néz ki az a belső bárka, amelyet létre kell hoznunk.

Külső bárka

A második alapító levélből a schönstattiaknak már közismert a bárkaépítés. Szeretnénk összegyűjteni azokat, akiket Isten meghívott arra, hogy részt vegyenek a világ megújításában. Össze akarjuk gyűjteni és szoros egységbe építeni mindazokat, akik meghajolnak az isteni pedagógiának, hogy a közelgő végső bűn-áradat elől *bemeneküljünk velük egy szoros közösség béréjébe. A Schönstatt-mozgalom tulajdonképpen értelme, hogy egy ilyen bárkát képezzen.* Egy új világot kell teremteni. Ez egyedül nem megy. Ha nem vagyok valamilyen módon egy másik új világ tagja, összeomlok, nem jutok át az új partra. Az egész Schönstatt-család értelme: egy jól tagolt bárka; egy jól felépített birodalom világos irányultsággal az új part felé. De ugyanakkor minden említett erő és hatalom mozgósítása is. Össze kell gyűjtenünk erőnket és lehetőleg egyesülünk egy zárt falanxban.

Nemcsak magunkat, hanem sok mást is össze akarunk gyűjteni, akik már úsznak a bűn-áradatban, de még nem merültek alá. Ki akarjuk fogni és a bárkába menteni őket, hogy átjussanak a másik partra.

Ne feledkezzünk meg arról, hogy mindenkivel szemben, akit a bárkába felvettünk, követelményeket támasszunk. Ez nem játék! Ahol a végsőkről van szó, amikor összetörök a világ, akkor nem lehet játszani. Akkor legalábbis alapvetően fontos követelményekkel kell fellépni. És ha nem sikerül – mert nem fog sikerülni –, akkor növekszik a vétkekesség érzése. Lényegbe vágó, hogy ismét vétkesnek tudjuk és érezzük magunkat magas eszményünkkel szemben. Akkor ismét egészségesek leszünk. Ezt a vétkekességérzést és büntetésigényt ma ismét erősebben kell ápolnunk az egész vonalon.

Ha így járjuk az utunkat, kiértékelve a mai kor értelmét és levonva a következtetéseket, akkor magunkra vonatkoztathatjuk a Mennyei Atya szavait: „Ez az én szeretett Fiam – szeretett gyermekem –, akiben kedvem telik.” (Mt 1,11) Minden ilyen beállítottságú egyén és közösség „szeretett gyermek”, akiben Istennek kedve telik.

Az új pedagógia alapvonásai

Pillantás az új partok felé

Profetikusan nevelők kellene. Itt nem valaki olyanra gondolok, akinek állandóan látomásai vannak. Sokkal inkább egy olyan lelkipásztorra és nevelőre, aki teljesen és egészen meg van győződve a küldetéséről, akit Isten megragadott és áthatott, aki az istenit hordozza és megtestesíti magában egészen az ujjá hegyéig, és aki a korában és a korából él. Nem elég az Istenhez való kötődés. A jelszónak így kell hangzania: *Istentől való áthatottság, megragadottság*. Ugyanez érvényes a mi küldetésünkre is: kell, hogy minket is áthasson, megragadjon. Hiszen egy olyan korban élünk, amikor a kockát évszázadokra elvetik. Ezért szükséges, hogy korunk jelentősége egészen áthasson bennünket. Istennek be kell fejeznie a kor átalakítását. Ismereteinket a korból gyűjtjük. „Vox temporis, vox Dei.” (A kor hangja Isten hangja.) Évszázadok fognak úgy és olyan módon élni, ahogy mi a korunkat kiformaljuk.

Mit mondanak az ilyen profétai beállítottságú vezetők, hogy jellemzik a jövőt? Miért törli le oly hatalmasan a kor tábláját az Úristen? Mi újat akar ráírni? Előttünk van korunk Veronika-kendője. Az Úristen e kendőbe Krisztus vérével arcmását akarja beleitatni.

Ezt az arcot mindenekelőtt három vonás jellemzi:

- hősiesség;
- eszményi, teljes közösség;
- erőteljesen formáló és kibontakoztató akarat.

Hősiesség

Honnan jön ez a következmény? A kor levegőjéből. Isten szól belőle. És mit akar a korszellem? Mindenfelé kollektivisták tömegembert próbálnak nevelni, elterjeszteni. Egy primitív embertípust formálnak, aki csak a legprimitívebb testi szükségletekre reagál. Ebből a célból az embert primitív körülményekbe kényszerítik, mert a környezet formálja az embert. A primitív környezet primitívvé teszi az embert, aki így

már nem képes magát vezetni és kiszolgáltatott függőségbe kerül. A primitív ember akkor elégedett, ha kielégítheti primitív igényeit. Elvileg, mintegy muzeális értéként, joga van a szabadságra, az isteni dolgokra. A másik oldalon azonban érezzük, hogy micsoda őserővel sújt le ránk a kor ostora, ahogy körbefogva megdolgoz bennünket. Ki tud mindennek ellenállni? És hozzá még a bizonytalanság: Mi lesz holnap és holnapután? Ki tud erre egyértelmű választ adni? Ki tud úrrá lenni korunk sokféle bizonytalanságán?

Egyedül csak a zseniális „naiv” ember, egyedül az „egyszerű”, „együgyű” gyermek. (Kentenich atyánál e szavak: naiv, együgyű egészen más jelentést és értéket hordoznak, mint a mai hétköznapi nyelvhasználatban.) A primitív emberrel szembe a naiv embert kell állítani. A mélyen vallásos beállítottságúak számára minden kérdés gyakorlati megoldását a gyermekség jelenti. Ebben áll Kis Szent Teréz küldetése is. Nemcsak rózsasőt küldött le a világra, hanem gyermekség-aszkezisével sajátos küldetése van korunk számára. Ez a fajta gyermekség, amelyre mindannyiunknak szükségünk van, három elemet foglal magába: *alázat, bizalom, odaadás.*

Hősies alázat

Mennyire szükségünk van erre ma! A gyengeségeink beismerése: alázat. Legyünk már becsületesek: Az emberiség ma beteg. Az emberiség, akit ma nevelnünk kell a lényében, a képességeiben meggyengült. Az embert tehát a gyengeségének, kicsiségének elismerésére kell nevelnünk. Megérné a fáradságot, hogy egy egész hetet tartsunk az alázatról, a hősies alázatról.

Hősies odaadás

A hősies alázatnak aztán ki kell egészülnie a hősies odaadással. Az embernek tartoznia kell valakihez. Ha nem szabad és nem akar önmaga körül keringeni, akkor az örök és végtelen szeretethez kell tartoznia.

Hősies bizalom

Az alázat és a szeretet kiegészül továbbá a hősies bizalommal, amellyel legyőzhetjük a kettő közti feszültséget.

Hősies alázat, hősies bizalom és hősies gyermeki odaadás. Itt nem arról van szó, hogy nekem, pedagógusnak, akinek gyerekeket kell nevelnem, a nevelésem tárgyát mintegy a személyes küzdelmeim és törekvéseim eszményképéül is magam elé kellene állítanom. Gyermek-

ség – vallásos szempontból nézve – nem gyerekességet jelenti. Az így felfogott gyermekség előterében nem a biztonságtudat áll, hanem az Isten iránti hősies odaadás. A hősies gyermekség arra törekszik, hogy az örökkévaló, az isteni, az Atyaisten iránti tökéletes odaadást, a lélek, a test és minden képességének átadását megvalósítsa. Amikor mi, férfiak, a gyermekségről beszélünk, ezzel jellemezzük az örök Isten iránti alapviszonyunkat. *A kifelé irányuló erőteljes férfiasságunk gyökere ez a gyermekség.* Istennel szemben gyermek, az emberek előtt férfi. Ha nem akarunk Isten előtt úgy állni, mint kicsi, gyámoltalan, egyszerű gyermek, akkor sohasem fogjuk megkapni az erőt, hogy az életben férfiként helytálljunk. Erről nem szabad elfeledkezni. Ha egy golyó valami keményre esik, akkor azt széttöri, de ha valami puhára, például vattába esik, nem tud kárt okozni. Így van ez az élet kemény dolgaival is. Ha ezek úgy találják el, hogy gyermeki kapcsolatban vagyok az örök Istennel, akkor ki tudok tartani.

Emlékezzünk csak Pestalozzi szavaira: „*A mai kor legnagyobb szerencsétlenségét jelenti, hogy elvesztettük a gyermeki lelket, mert így lehetetlenné válik Isten atyai működése.*” Így kell az Atyát elképzelnünk: Végig vadássza a világot és „oroszlánkarmokkal” ír. Nem az embert, hanem a beképzelt emberi gögöt akarja felmorzsolni. Végtelen az örök Isten ajándékozó akarata, de előbb el kell távolítania az akadályokat. A büszkeségnek előbb össze kell törnie. „*Isten atyai tevékenységének legnagyobb akadálya, az elveszett gyermeki lelkület.*” Ezért egy közösség vagy egy egyén számára a legnagyobb szerencse, ha újra megnyeri a gyermeki lelkületet, mert ez magával ragadóan lehetővé teszi Isten atyai tevékenységét.

Ha meg akarjuk újítani a világot, nem dolgozhatunk csak természetes eszközökkel. Mernünk kell egyetlen „halálugrással” Isten karjaiba vetni magunkat. Isten bennünket, mint kicsi eszközöket használ, egy új világot akar velünk létrehozni. És mi, mint kicsi és egyszerű eszközök, felajánljuk és kiszolgáltatók magunkat Neki.

Hölderlin szerint a spártai férfiak, akiket a történelem a robusztus férfiasság eszményképének tart, örökre torzók maradtak. Igazából sohasem lettek erőteljes férfi-alakok. Miért? Mert aki sohasem volt teljesen gyermek, az sohasem lesz kiteljesedett férfi, az nem tudja magában kiérlelni a férfiasság teljességét. Megfordítva a szót: Senki sem válhat egészen kiteljesedett férfivá, oly szilárddá, mint egy tengersizt, ha csak nem ereszti lényének gyökereit egyre mélyebbre és mélyebbre Isten atyai szívébe.

Hallgassunk meg egy másik szót is az indiai filozófus Tagorétól: „*Isten azt akarja, hogy szent bölcsességgel visszahódítsuk gyermekségünket.*” Hősies gyermekség – ez Krisztus arcának az a vonása, melyet a mai korba különösen is bele akar és kell vélni.

Tökéletes közösség

A küldetésüktől megragadott papok és nevelők, hogy tájékozódni tudjanak korunkban, egyrészt mindig Istenre figyelnek, másrészt megpróbálják a kor jeleiből kiolvasni Isten kívánságát. Isten elvetése a társadalom szétesését vonta maga után. A kollektívizmus korunk egy lényeges szívügyét érinti. Az emberi közösségek szétesetek. Az emberiség az individualizmus börtönéből a kollektívizmus börtönébe került. Az egyes szellemi áramlatok kapcsolatban állnak egymással. Az egyik szélsőség utat készít és felszínre hozza a másikat.

Mi Isten terve? Mit akar a mai kor arcára rajzolni? Egy minél teljesebb közösségi szellemet. Ha ifjúságunkat fel akarjuk készíteni a jövőre, ha a természetes családot elő akarjuk készíteni, akkor gondoskodnunk kell egy mély lelki egymásban, egymással és egymásért való létről. Felelősséget hordozunk egymásért. Felelősséget hordozunk a családi asztalért. Ismét magunkba kell vélnünk ezeket a kemény szavakat. A családi asztal – így mondták a régiek – nem az élvezet asztala, hanem az áldozatoké. Kolping mondja: „*A család a hordozó és elviselő szeretet tűzhelye.*” A tökéletes közösségre vonatkozik a Szentírás szava: „*Az egyik hordozza a másik terhét. Így teljesítitek Krisztus törvényét.*” (Gal 6,2)

Erőtéljes alakító és kibontakoztató akarat

Isten tervét ismét a kor jeleiből akarjuk kiolvasni. Az Úr maga tudatosította bennünk ezt a módszert (lásd Lk 12,56). A kor hangja Isten hangja. „*Nem az a baj, hogy a gonoszok gonoszak, hanem hogy a jók nem mernek egészen jók lenni.*” (XII. Pius pápa) Nem merjük magunkat vakmerőn belevetni az áradatba, Istenre bízva a felelősséget. Hiányzik belőlünk a hódító szellem, a küldetésstudat, az eredeti alakító és formáló akarat. Az igazi katolicizmus örökifjakat ismer.

Visszaszorítottak bennünket a sekrestyékbe. Pedig bele kell vetni magunkat az élet folyamába, dolgozni, dolgozni és mindent megtenni, amit csak lehet. Tehát nemcsak imádkozni és áldozatot hozni! A keresztény élet állandóan mozgásban van. Mit mondott Don Bosco nekünk? „*Ha az ördög tízet dolgozik, akkor nekünk százat kell dolgoznunk!*” Semmit Nélküled, semmit nélkülünk! Nem megy nélkülünk.

Alakító erő kell az életünkbe. Szükségünk van bátorságra, hogy a bevetés mellett döntsünk. Ha csak várunk és megint csak várni akarunk, akkor ki fogja a kor váltóját átállítani? Mindenkinék képesnek kell lenni felelősséget hordozni azért, amit tesz, amennyiben az Úristen egy feladatot bízott rá.

Schönstatt pedagógiai rendszerének rövid fölvázolása

Egy olyan újkori pedagógiai rendszerről van szó, melyet az örök alapelvekből kiindulva a mai emberiségre alkalmazva dolgoztunk ki.

Mindenekelőtt meg kell mondani, hogy minden emberi tudás töredékes (1Kor 13,9); ugyanígy a nevelésünk minden tette is az. Tehát még ha sikerülne is tökéletes rendszert kidolgozni, és azt tökéletesen alkalmazni, akkor is mindig kérdéses marad a nevelés eredménye. Mert Isten nélkül, az ő túlcserélő kegyelme nélkül sohasem leszünk képesek érett Istengyermekeket, még kevésbé a naivitás zsenijeit felnevelni. Szeretnénk tehát minden új pedagógiai felismerésnél letérdelni és imádkozva kérni az egyház nagy nevelőjét, a Szűzanyát, hogy szólj újra Fiadnak, mint egykor, hogy „Nincs több boruk!” Mert pedagógusainknak, nevelőinknek, ha meg akarják oldani feladatukat, nincs elég „boruk” a pedagógiai tudás, a megragadás biztonsága, az átformálás, az átalakító erő és kegyelem vonatkozásában.

Továbbá a körülöttünk levő korhelyzet rendkívüli mértékben bizonytalanná teszi a nevelői munkát. Kérdéses a nevelés térsége, a nevelés alanya és tárgya, a nevelés célkitűzése és maga a nevelés folyamata is. Egy óriási feladat áll előttünk.

Schönstatt pedagógiai rendszere fokról fokra ebbe a sajátos korhelyzetbe épült bele. Eközben mint vezéricsillagok: *az eszménypedagógia, a kötődés-pedagógia, a szövetség-pedagógia, a bizalom-pedagógia és a mozgalom-pedagógia* vezették.

Nevelésünk alapformái Schönstatt hármás üzenetéből jöttek, melyek a gyakorlati gondviselésre, Istennek a teremtményeivel kötött szeretetszövetségére és az isteni küldetésből való megragadottságra vonatkoznak. Pedagógiaiilag ez azt jelenti, hogy nevelésünk alapformái: *a hitre nevelés, a szeretetre nevelés és a küldetésre vagy apostol-ságra nevelés.*

Az eszménypedagógia

Az eszménypedagógia területei:

- Magatartás- vagy érzület-nevelés, szemben a cselekvés-pedagógiával.
- Nagylelkűségre nevelés, szemben a kötelesség-pedagógiával.
- Alázatra nevelés, szemben az önkény- és öngazoló-pedagógiával.
- Szabadságra nevelés, szemben a kényszer-pedagógiával.
- Öröme nevelés, szemben a komor szomorúság-pedagógiával.

Mindez 40 éves gyakorlati és elméleti tapasztalat összefoglalása. Friedrich Schneider professzor is ugyanezt állítja írásaiban, hogy amit mi eszménypedagógiának nevezünk, „*a katolikus világ- és életszemléletből kiinduló szintézise mindannak, amit e kérdéskörben a pedagógiai valóságban felfedeztek és kipróbáltak*”. (Friedrich Schneider: Hochland; és Praxis der Selbsterziehung in 55 Beispielen, Freiburg)

Schönstatt a modern kor problémáinak egész seregét megragadta, és volt bátorsága meg is oldani azokat. A pedagógiai rendszerünk vezérszavai és alapformái nem üres kifejezések, vagy játék a szavakkal, hanem élet van mögötte.

Mintegy belekóstolásképpen kiragadunk most az eszménypedagógiából két fontos momentumot:

- Az eszménypedagógia mint az érzület és a magatartás nevelése;
- Az eszménypedagógia mint alázatra nevelés.

Két gondolatmenetről van itt szó, melyek látszólag ellentétesek, de mégis egymást feltételezik.

Eszménypedagógia: az érzület és a viselkedés nevelése

Aki a mai életet önmagán nem tapasztalta meg és nem találkozik vele állandóan neveltjeiben, az talán erre azt mondja, hogy ez természetes. Ugyanis a katolikus pedagógia mindig is érzület-nevelés volt. Ezzel át is akar siklani a tett- és a gyakorlat-pedagógiára. Hiszen a ma-

gatartás- és érzület-pedagógiának egyúttal gyakorlat- és tett-pedagógiának is kell lennie.

Ez igaz, és régebben ez is volt a való helyzet. A cselekedetek, gyakorlatok eszközök arra, hogy formáljuk a magatartást, a szellemiséget. Ez egy objektív lét-törvény. A modern lélektan és pedagógia még hozzászól, hogy nem önmagában a tettek, hanem csak az értékkel telt cselekedetek formálnak bennünket. Értékes cselekedetek ismétlése által formáljuk ki a magatartást, az érzületet, a szellemiséget. És itt van a probléma. A törvény megállapítása igaz, de a mai ember kiszakadt az objektív létrendből és elvesztette az egyensúlyát. Egyre jobban a gyökeretelenség, otthontalanság jellemzi: elszakadás minden tiszta lelkiségtől, helytől, személyektől, amihez pedig az embernek kötődni kellene.

Egy normális embernél a cselekedetek a magatartásból nőnek ki, és ha legalább valamennyire is értékesek, visszahatnak a magatartás elmélyülésére. Az ismétlés által jön létre a magatartás. A mai embernél ez azonban másképp van. Minden az élmény és az akció. Az egyes tettek elszigetelten vannak egymás mellett, anélkül, hogy valamiféle szellemiséget hoznának létre; anélkül, hogy valamiféle szellemiségből vagy magatartásból erednének. (Túlzóan és tipizálva beszélek, de erre felé tart a világ.) Ez nagyon különös és titokzatos is. A modern ember tettei nincsenek „földalatti” kapcsolatban egymással, nincs gyökerük, nem a személyiség magvából erednek. Ebből ered, hogy széttöredezett, nincs folytonosság a gondolkodásban, az érzelemben, az akaratban. Például egy SS-katona, aki sokakat meggyilkolt, fordul egyet és átöleli az egész világot. A cselekedetei nem egy közös talajból nőnek ki. Ez az ember tulajdonképpen már nem is ember, mert személyiségének magjából eltűnt minden érték. Ez a jövő, efelé tartunk. És ez okozza a pedagógusok nagy gondját és tehetetlenségét. Például van egy nagyszerűen sikerült népmisziónk. A résztvevők sírnak a meghatottságtól. Egy hét múlva, egy hónap múlva minden nyomtalanul eltűnt. Csodálatos lelkigyakorlatokat tarthatunk, a gyümölcs azonban csekély. Beteg a modern ember lelke, a katolikusoké is. A régi időkben lehetséges volt, hogy a vasárnapi prédikációból egy jóföltételt, egy gondolatot hazavigyenek. A nevelésben is lehetett jóföltételt jóföltétel után állítani. Mert jelen volt egy olyan alapmagatartás, mely képes volt befogadni és értékelni egy-egy cselekedetet. A mai nevelők és lelkipásztorok egyik nagy hibája, hogy munkájuk során feltételeznek egy katolikus magatartást, ami pedig már nincs. Ezért kell a hitoktatási és a prédikációs módunkat is teljesen átállítani. Azért nincs haladás a modern val-

láspedagógiában, mert a szellemiség kialakításának törvényszerűségeit nem állítjuk tudatosan a szemünk elé. A lélek síkjainak egymáshoz való alapviszonya ma teljesen más, mint korábban volt. Nézzük a nagy rendalapítókat: Szent Benedek, Szent Ferenc, Szent Ignác... Mind az eszménypedagógiával dolgoztak, de nem váltak tudatossá ezek a törvények. Ma azonban ismernünk kell ezeket, mert az emberi lélek síkjai ma teljesen átrendeződtek. Vagyis ma még jobban alkalmaznunk kell az eszménypedagógiát, mint régebben. Tudatosan, célzottan a keresztény magatartás kialakításán kell dolgoznunk, miközben világosan a szemünk előtt tartjuk a természetfölötti törvényszerűségeket.

Az eszménypedagógia alkalmazása

Az eszménypedagógia alkalmazása szorosan kötődik magához az eszményhez. Gyakorlatilag ez azt jelenti, ha egy közösség lelkipásztorra vagyok, akkor kell, hogy legyen egy közösségeszményem, és minden prédikációnak ebbe a közösségeszménybe kell beleömlenie. Korábban így volt ez minden egészséges szerzetesi nevelésben. A noviciátusnak és a terciátusnak minden nevelői erőfeszítése arra irányul, hogy a szerzetesi eszményt és a megfelelő alapmagatartást elmélyítse.

Az eszménypedagógia tehát egy kimondottan érzület-pedagógia akar lenni, nem pedig csupán gyakorlat- és akciópedagógia. Gondosan ügyelni kell arra, hogy az egyes gyakorlatok és akciók ne egymás mellett elszigetelve álljanak, hanem mind ugyanazt a szellemiséget alakítsák.

Ugyanez érvényes az én önnevelésemre is. Nemde az én lelkem is rostjaira szakad szét, ha egyedül állok kint a világban? Jön egy szellemi áramlat, mely előre lendít, jön egy másik, ez oldalra térít el, vagy épp az ellenkező irányba fordít. Nietzsche szavai nagyon is igazak, amikor így kiált fel panaszosan: „*Mit tettünk, amikor Földünket eloldottuk a Naptól!*” Mivel a modern ember elvesztette Istent, elveszítette önmagát is. Isten elvetése, az objektív élet- és létrendből való kiszakadás borzalmas szétesést eredményez. Így áll előttünk a mai ember: lerongyolódva, szétbomolva, atomizálódva. Egy ilyen atomizálódott emberrel a diktátor azt csinál, amit akar.

M. A. Gramlich: „Gehet hin und lehret” – Kleines Handbuch der Katechetik (Menjetekek és tanítsatok – Kis hitoktatói kézikönyv) c. művében az eszménypedagógia alapján építi fel a hitoktatást. Különös súlyt fektet arra, hogy az egyes osztályok helyesen lássák és nagyra értékeljék a közösségi eszményt.

Idézet a könyvből (9-13. oldal):

„A közösségi eszmény mint az anyag feldolgozásának és elrendezésének egyik meghatározó tényezője

A közösségi eszménynek – osztály- vagy csoporteszmény formájában – befolyása van a tananyag kiválasztására és beosztására. Ez azért van így, mert ebben az esetben minden oktatás az eszmény megvalósítására irányul.

A közösségi eszmény természete

A közösségi eszmény természete alatt a közös lelki atmoszférát, a közösség lelkét értjük. Ragyogó csillagként áll a közösség fölött, amelyen mindenki tájékozódik, a nevelő éppúgy mint a gyermek, amelybe beleömlik minden befogadott ismeret és élmény.

A közösségi eszmény értéke és jelentősége

A mai korban, amikor a katolikus ember és a gyermek is jellegzetesen elkülönül, messzevivő nevelői jelentősége van a helyesen alkalmazott és értékkel telített osztály- vagy csoporteszménynek is.

A fő értéke abban áll, hogy létrehoz egy vallásos alapmagatartást, amelyből a gyermek önállóan és öntevékenyen megbirkózik a problémáival és alakítja az életét. Ezzel az érület-vallásosságra, belső magatartásból kiinduló vallásosan formált életre nevelünk, szemben a „gyakorlat-vallásossággal”, mely a célt egyes vallásos akciók és gyakorlatok teljesítésében látja. Az osztályeszménytől megragadott gyermek is bizonyára elfelejt a hittanban hallott és tanult dolgokból. De a személyes vallási alapélményhez kapcsolódó rejtett nevelési értékek a lélek mélyén szilárdan megmaradnak és alakítják a személyiség magját.”

Honnan ismerhetjük fel az eszményt? Nem foghatok meg elvakultan akármiféle eszményt, hogy aztán megpróbáljak abból magatartást csinálni.

Az igazi eszmény felismerése eredhet objektív és szubjektív forrásból is. Ha belépek egy vallási közösségbe, akkor ott egy objektív eszményt közvetítenek felém. Ekkor azonban gondoskodnom kell arról, hogy az objektív eszmény az én saját szubjektív eszményemmé is váljon.

„Egy ilyen vezérgondolat egyesíti és összeköti azokat, akik életüket ugyanazon eszmény szerint rendezik. Mennyire fontos ez éppen ma, amikor az osztályközösségek sokszorosan is szétszakadtak, és gyermekeinknek a szülői ház és az otthoni közösség vezetését nélkülözve, vallási kapcsolatok felügyelete nélkül

gyakran egyedül kell megállniuk. Ha egy ilyen gyereket belsőleg megragad a közösségi eszmény, akkor ezáltal a lelke mélyén összekapcsolódik a közösséggel és annak magatartásával, és az eszményben megtalálja élete alakításának vezetőjét.

Az ilyen, az eszményben kimondott közösségi atmoszféra elválaszt az erkölcsileg, vallásilag létidegen környezettől. Egy szellemi falat emel, mely megvédi a gyermeket bizonyos mai veszélyektől.”

Így volt ez már az őskeresztényeknél is. Egy régi igazság új köntösben. De a kollektivizmusban: a nemzetiszocializmusban vagy a kommunizmusban is így van. Azok az eszmék is egyesítettek és el is választottak. Nemcsak az egyéneket, hanem a tömeget is formálták.

„Kiindulási pontok

Az eszmény kialakítására két kiindulási pontunk van (a nevelő és a nevelt). Bizonyos esetekben a nevelő játssza a direkt szerepet és a nevelt pedig indirekt vesz részt benne. A nevelő kiválaszt egy értékes gondolatot, bevéshető formába öltözteti, és erre irányítja a teljes oktatást. Vagyis neveltjeit tudatosan arra neveli, hogy a kiválasztott vezérgondolat értékeit megvalósítsák. Az eszmény tehát először feladatként áll a gyerekek előtt. De minél inkább bensőleg megragadják és belőle az életüket alakítják, annál erősebben kialakítja a közösségi lelket és atmoszférát.

Az eszmény kialakításában ebben a folyamatban is részt vesznek a növendékek. A nevelőnek ismernie kell érték-érzékenységüket és ennek megfelelően kell kiválasztani és felöltöztetni a vezérgondolatot. A közösségi eszmény létrejöttének ez a leggyakoribb útja.”

Ha egy olyan közösséghez csatlakozom, melynek van egy ilyen vezérgondolata, akkor nem kell tovább keresnem.

Az eszmény mint feladat és működés

A vezérgondolat először feladatként áll a gyerekek előtt. Minél jobban megragadja őket, annál jobban bevésődik. Ugyanez érvényes a vallási közösségek noviciátusára és terciátusára is. Ha egy nevelő igazi mester és érzékelés-kapcsolatban áll övéivel, akkor a szubjektív úton fog járni. Ha az eleven érzékelésből nő ki a vezérgondolat, akkor a munka fele már kész.

Egy példa:

„A harmadikos fiúosztályban már év elején megkezdődik az elsőáldozásra és gyónásra való távolabbi felkészülés. A hittanár szeretné egész éven át a Krisztussal való találkozás felé vezetni a fiúkat ezzel a vezérgondolattal: „Krisztus lovagja vagyok!” A hittanteremben a falon függ Szent Kristóf képe. Az egyik hittanórán róla van szó. Felelevenítik ennek a bátor és erős lovagnak a történetét, aki átvitte az áradó folyón a gyermek Jézust és így lett Krisztust hordozó (Christo phorus). A történet kiértékelése a központi élményre irányul: Kristóf csak a legnagyobb és leghatalmasabb királynak, Krisztusnak akart szolgálni. Krisztus lovagjaként segítségére volt a rászoruló embereknek és átvitte a gyermek Jézust a folyón.

Ehhez kapcsolódik a megfontolás: Tudnánk-e mi is kis Krisztus-lovagok lenni és hogyan? A hittanóráról minden fiú ezzel a jóféléttel távozik: Ezen a héten én is Krisztus lovagja akarok lenni. Én is, mint Kristóf, örömet okozok és szolgálok Neki úgy, hogy valakinek, aki bajban van, segíték.”

A gyakorlatban mindig különválnak a tanítási cél és az életcél. A tanítási cél a gyakorlati életben a legközelebbi hittanóráig akar hatni. De minden gyakorlattal végül is egy (élet)magatartást akarunk kialakítani. Ez kell, hogy a legforróbb törekvésünk legyen. Ezért a magunk részéről minden lehetségest meg kell tennünk. Aztán vagy sikerül, vagy nem. Mert sajnos rengeteg „földalatti” nevelő is beleszól.

„A következő órán visszatekintünk: azok a fiúk, akik Krisztus-lovagként valóban tettek valamit, kapnak egy Szent Kristóf képet ezzel az aláírással: *Ne fejtsd el, Te is Krisztus-lovag vagy!*

A rákövetkező időkben a vezérgondolatot tartalommal töltjük meg és egyre jobban értékkel telítjük:

A Krisztus-lovag:

- uralkodik magán és áldozatokat hoz királyának;
- hűséges marad hozzá, nem áll át az ellenség táborába és nem szolgál bűnrel az ördögnek;
- van bátorsága az igazsághoz és beismerni, ha vétett valamit a lovagi becsület ellen; királya számára a kegyelem állapotában levő tiszta lélekkel adja a legnagyobb dicsőséget, mert így a Krisztus-lovag Szent Kristófhhoz hasonlóan Krisztus-hordozóvá válik;
- Szent Tarzícus is Krisztus-lovag és Krisztus-hordozó volt, sőt odaadta életét királyáért;

– A Krisztus-lovagság csúcspontját a fiúk az első szentáldozásban élik át, amikor lovaggá üti őket királyuk.”

Mindezt általános vonalvezetésként kell érteni. Úgy gondolom, hasonlóképp kellene minden osztályt vezetni. Természetesen ez állandó eleven érzékelést feltételez. Alban Stolz mondta: „*Nevelni annyit jelent, mint eleven érzékelést tartani.*” Aki ezt nem teszi, az beszélhet a magas toronyból, szólhat az értelemhez, de az ilyen nem jó pedagógus, legfeljebb csak értelmi továbbképzést tud nyújtani.

„Ritkábban fordul elő, hogy az eszmény magából a közösségből indul ki, abból mintegy kinő. Talán egy téma feldolgozásánál érzékeli a nevelő, hogy a gyerekekben különös érték-érzékenység és -megragadottság jelenik meg, a lélek készsége az eszmény megvalósítására. Érdemes ezt a szikrát addig szítani, míg lángra lobban, amíg egy közös szellemiséggé növekszik.

Például a hetedikes leányosztályban a közelmúltban megfigyelhető volt, hogy egy élmény lelkileg erősen igénybe vette őket. Ezt a szellemi együttműködés csökkenése követte, és lecsökkent az örömmük az oktatásban. Utóbb kitudódott, hogy a rossz társaság miatt az osztály nagy erkölcsi veszélyeztetettségben állt. Ekkor a serdülőknek az egyik hittanórán úgy mutatták be és tárták fel fiatalságuk értelmét, mint a tiszta és gazdag leányságért való küzdelmet. Megragadta őket, hogy mekkora áldást jelent egy olyan lány, aki őrzi és hordozza korunkon át érintetlen tisztaságának lángját, mely belső gazdagságából tör elő és sugárzik szét. A fiatalok másnap ezt írták a falitáblára: „Őrizzük a lángot!”

Itt a közös élményből kiinduló eszmény feladattá lett.

„A hitoktató erről látszólag nem vett tudomást, de az óra alatt megerősítette őket Szent Ágnes életének példájával. Majd később az Orléans-i Szűz lángra gyújtotta a szikrát a lányok lelkében. Egy beszélgető órát kértek tőle, és feltárták egész lelki-erkölcsi gondjukat. Ez által, hogy a fiatalok szabadon beszélhettek és felszabadultak – némelyikük csak egy hosszantartó folyamat után –, lendületet kaptak és lelkesedő képességet új céljuk iránt. A nevelőjüknek csupán csak az a feladat maradt, hogy mindig újra táplálja és gazdagítsa eszményüket mind újabb gondolatokkal és értékekkel. Az eszmény kialakítását és elmélyítését teljesen önállóan végezték. Lassanként érezni lehe-

tett, hogy nagy vezérgondolatuk átalakítja az életüket, és mindent ehhez mérnek, ehhez kapcsolnak. Nemsokára találtak egy dalt is, mely jól kifejezte törekvésüket. Ezt énekelték reggelente a tanítás kezdetekor. És amikor pedig az egyik lány talált egy képet az öt okos szűzről (Mt 25,4), meglett eszményük jelképe is: „Őrizzük a lángot!” Ebben az időszakban a fiatalok érzéketlenek voltak minden iránt, ami nem kapcsolódott eszményükhöz, és teljesen immúnisak az őket körülvevő veszélyekkel szemben.”

A két példa bemutatta, hogyan képes vallásos vezérgondolat lassanként létrehozni egy közösségben meghatározó szellemi légkört és ezen át alakítani az egyesek életét. Ez a személyiségképzés a célja minden eszménypedagógiának.”

Ennyit az eszménypedagógiáról mint érzület- és szellemiség-nevelésről.

Személyes eszmény

A közösségi eszmény mellett létezik még a *személyes eszmény* is. A személyes eszményről mint *személyiség- és feladateszmény*ről a saját gyakorlati élet számára rengeteg tudományos eredményt és tapasztalatot lehetne mondani. Most csak egy kis utalás:

1. Ha eléggé biztosra akarnak menni, hogy felfedezzék személyiségük magját – főleg, ha vallásosan kiformált emberekről van szó –, ez a tanácsom: Keressék meg kedvenc röpmájukat. Léteznie kell egy kedvenc röpmának. Ha ez belülről ered, akkor a személyiségük is részt vesz benne. A kérdés: Van-e egyáltalán kedvenc kis imádságom? Nem kell, hogy ez egy szóbeli ima legyen. – Ha ilyenem nincs, akkor félnem kell, hogy személyiségemnek már egyáltalán nincs (vallásosan kiformált) magja. Akkor vallásos tömegember lettem.

2. Kérdezzenek rá kedvenc foglalatosságukra, mert ebben megnyilvánul valami irracionális a személyiségből.

3. Kérdezzenek rá kedvenc mottójukra. Létezik olyan mottó, amelyik váratlanul eszembe jut? Van olyan szó, mely lángra gyújt? Más szó nem tesz rám semmi hatást, hiába lelkesednek érte tízezrek. Csak az gyújt, mely visszaadja az alapmagatartásomat.

4. Mi a kedvenc vallásgyakorlatom? És ha azt a modern kritika látószólag egészen perifériálisnak ítélné? Egyik szentnek a személyes eszménye a szegény lelkek felkarolása volt. Ne mondják, hogy az Isten szerelmére, a személyes eszményünk csak a Szentháromság lehet! A

fődolog itt ugyanis az, hogy eltaláljuk személyiségünk magját. Ha ez nem sikerül, akkor mit számít, ha a Szentháromságról beszélek, csak beszélek és nincs hozzá semmi olyan személyes kapcsolódási pontom, mint például a szegények iránti vagy az őrangyalom iránti szeretetem.

A pedagógusnak arról kell gondoskodnia, hogy ez a kapcsolódási pont kibontakozzon.

Az eszménypedagógia mint alázatra nevelés

Felix Schottländer: „A neurózis világa” (Die Welt der Neurose, Köln-Stuttgart) c. művében gazdag tapasztalatból állítja, hogy a neurotikus betegségek nagy tömege abból ered, hogy a mai ember nem tudja belsőleg „megemészteni”, hogy

- testének korlátai vannak;
- nemi természetében egy másik nemű kiegészítésére szorul;
- másoktól függő közösségi lény.

Az ember tehát korlátozott lény kétféle értelemben is: egyrészt objektív létében, másrészt lényének minden síkján is. Ez a korlátozottság már önmagában is oka sok betegségnek, amelyekhez hozzájönnek még az erkölcsi gyengeségből, a hibákból és a bűnökből származó korlátok.

A pedagógusoknak, a lekipásztoroknak meg kell tanulniuk jobban bánni a bűnösségérzéssel és a büntetéssel, különben újabb testi és lelki betegségekre számíthatnak. A meg nem értett és be nem vallott bűnök és gyengeségek rengeteg sok lelki és testi betegség melegágyát képezik.

Ezen a területen a gyógyulást hozó erényt a régiek alázatnak nevezték.

Mi az alázat?

Szent Bernát szerint az alázat: „*Humilitas virtus qua homo, verissima sui agnitione, sibi ipsi vilescit.*” Vagyis: „Az alázat egy erkölcsi erény, ami által képes az ember – egy rendkívül helyes önismeretből kiindulva –, hogy önmagát kevésre értékelje.”

Mi, mai emberek, nem értjük ezt a meghatározást, mert nagyon mechanikus beállítottságúak vagyunk. A felvilágosodás korából jövünk, és nagyon kevésbé tudunk organikusan gondolkodni, ami pedig a középkor emberének természetes adottsága volt. Az alázat erényét bele kell tehát helyoznunk, benne kell látnunk „az erényépület” teljes szervezetében, különben azonnal kisebbrendűségi érzéseket kelt bennünk. A mai nevelőknek és tanároknak állandóan tekintettel kell lenniük a mai lelki élet tragédiájára. Vagyis a mechanikusan gondolkodó modern ember miatt a meghatározást azonnal ki kell egészítenünk:

Az alázat erénye képessé és készségessé tesz bennünket arra – egy rendkívül világos és igaz ön- és istenismeretből kiindulva –, hogy Istentől elválasztva önmagunkat kicsinek, Istenhez kapcsolódva azonban igen nagyoknak és magasnak értékeljük.

Az alázat szeretet nélkül tehát nem tud megállni.

Miről van szó az alázatnál? A helyes önértékelésről. Az igazi alázat alapja az igazság és igazságosság. Az ember úgy akarja látni és aszerint kezelni magát, amilyen valójában. Ha az ember kiesett az erkölcsi létrendből, akkor a természete – ha egészséges ebben a vonatkozásban – világos felismerésre és bevallásra törekszik. Ez véték volt, ez hiba volt, ez bűn volt! – Ezért büntetést érdemelsz; ezt jóvá kell tenned! Aki ehhez nem ért, hosszú távon tönkreteszi a testét és a lelkét. Az ilyen ember beteg és egyre betegbb lesz egészen a lélektani kényszerességig, ami a mai embert gyakran elérte és eléri.

Tegyünk egy kis kitérőt, hogy jobban megértsük, hogy mit is jelent a fel nem ismert és be nem vallott bűn és gyengeség.

Tulajdonképpen itt az emberi lény természetét kell feltárnunk. Ebben a vonatkozásban az ember *unitas multiplex*, összetett egység. Az emberben általában három fő létsíkot különböztetünk meg: test – lélek – szellem. A filozófia a lélek alatt azt a szellemi elvet érti, mely áthatja és élteti a testet. Szellemről akkor beszélünk, amikor a lélek megnyílik az igazság felé és szellemi eszméket dolgoz fel. Ezt a három síkot egységbe kapcsolja a személyiség magja. Ezért beszélünk itt többsíkú vagy összetett egységről.

Minden összetevő: a test, a lélek, a szellem egy kiérlelt állapot felé fejlődik. Ennek a fejlődésnek sajátossága:

- Egyidejűleg, de nem egyforma ütemben fejlődik a test, a lélek, a szellem.
- Az eredeti bűn óta a három összetevő lehetőleg függetlenül, öntörvényűen, önállóan akar kibontakozni és fejlődni.
- A kibontakozás értelme, célja – tisztán filozófiailag nézve – az érett személyiség. Vagyis mindhárom összetevőnek végül is az érett személyiségben zárt egységre kell jutni.

Filozófiai-lélektani szempontból a személyiség érettségének lényegi vonásai:

- Szerkezeti teljesség ill. rendezettség. A test, a lélek és a szellem egymás közt bizonyos – a lét által meghatározott – rendet, összhangot hozott létre.

- Megszilárdult, tartós szerkezeti rendezettség, mely biztosítja a rend megmaradását.
- Organikusan (nem mechanikusan) tagolt szerkezeti rendezettség.

Érezhető, hogy már ahhoz is sok idő kell, hogy mindezt megértsük és felmérjük. Ehhez világos és mély látás, önkép és önismeret szükséges. És a felmérés végén megállapíthatjuk, hogy nem sikerült létrehozni a fent felsorolt három tulajdonsággal jellemzett érett személyiséget. A pszichológusok megállapítják: Még ha a szellem világosan tudja is, hogy ezt vagy azt meg kell tenned; még ha az akarattal szilárdan el is határozzuk, hogy az organikusan tagolt szerkezeti rendezettségünket megőrizzük, akkor sem sikerül. Mindig újra mellényúlunk, mindig újra rossz irányba fejlődünk. Az ember akármennyire is igyekszik, ez a pszichológiai tény. Az okokra a teológus ad választ. A bűnök és a gyengeségek az eredeti bűn titkában gyökereznek. Az eredeti bűn miatt az emberi természet törékeny és gyenge lett, és már nem tudja keresztülvinni, amit felismert; és emiatt már nem is ismeri fel, amit fel kellene tulajdonképpen ismernie. Így érthető, hogy teljesen kiérlelt személyiség a kívánt mennyiségben ezen a földön gyakorlatilag lehetetlen. Nem tudjuk lerázni magunkról a bűnt és a gyengeséget. Egyedüli kivétel a Szűzanya. Őt nem érte el a bűn és a gyengeség.

Három baklövés

A személyiség kiérlelésének munkájában sokféle hiba fordul elő, mely az akarat részvételével kapcsolatos. Ezek közül jön most három: az elfojtás, a kompenzáció és a be nem ismert vétkek és gyengeségek.

Elfojtás

A legtöbben azt gondolják, hogy az elfojtás a szexualitás területére vonatkozik. De ez nem így van. Bizonyos bezárkózás és ezzel elfojtás mindhárom síkon létrejöhet. A lezárt terület mindig riadókészültségben van. A test esetében leginkább a nemi élet problémáiról van szó. A lélek esetében az érzelmi hullámok és rezdülések elfojtásával találkozhatunk. Ha nem tudjuk érzelmeinket kormányozni és értelmesen felvezetni, akkor akadályozzák a személyiség éretté válását. Ezek betegségtünetek, fejlődési nehézségek. Sőt a legmagasabb szellemi síkon is találkozunk elfojtásokkal főleg vallási vonatkozásban. Erősen el lehet nyomni az ember vallási törekvését; elnyomni és elszakítani eredeti céljától, a személyes Istentől.

Az elnyomott vonzódás állandó nyugtalanságot okoz, ami lehetlenné teszi a zárt személyiséget. Aki Istent elnyomja magában, az görcsösen mindenütt és állandóan önmagát keresi egy árnyéklétben. A gazdasági ember imádja a gazdaságot, az értelmiségi pedig a fejet.

Tételezzünk fel tehát egy elfojtást akár a szexualitás, az érzelmek vagy a vallás területén. Ekkor ez a terület le van zárva a másikkal irányában; vagy jobban mondva az illető területen egy életfolyamat teljesen le van zárva a másik terület felé. Ezáltal egy erős szorongásos állapot jön létre, mely állandó feszültséget, riadókészültséget jelent. Az ember állandóan konfliktushelyzetben van. A riadókészültség azt jelenti, hogy egy életfolyamat kibontakozása a másik terület által le van zárva, el van nyomva, amibe az nem tud belenyugodni. Vegyünk pl.: egy érzelmet. Az ember szerves részét képezi az érzelmvilága. Ha ez fejletlen, ha vonzalmát legátolja vagy elnyomja, akkor következőképpen nyugtalan és szorongó lesz, mivel az elnyomott vágy vagy a legátolt érzelmi sík ebbe nem tud belenyugodni.

Nekünk nevelőknek, akik a modern emberrel foglalkozunk, ezen a területen biztosaknak és járatosaknak kellene lennünk. Ellenkező esetben egészen biztos, hogy a régi katolikus igazságokat fordítva fogjuk alkalmazni, és akkor szentek helyett hisztériás betegeket nevelünk. Nagyon sok múlik azon mind a leányok, mind a fiúk nevelésében, hogy ezen a területen egy kicsit szakemberek legyünk, vagy legalábbis elsajátítsunk egy bizonyos biztos érzéket.

Tehát le az elnyomással! Helyette inkább uralkodás? Vagy még inkább az indulatok és vonzalmak belső vezetése. Ez lenne a nevelés igazi mesterműve: Az elzárt területet fel kell nyitni. Vegyünk például egy érzelmi indítást, nemi vonzódást. Ennek elnyomása, elfojtása állandó gondot jelent. Mindig újra meg kell győzőm az akaratomat, hogy megtegye. Mít kell tenni ilyen esetben? Kézbe veszem az ösztönt és akcióba léptetem a többi létsíkot is, a szellememet és a bennem élő istengyermekeket. Együtt tekintünk a problémára. Eredményként magamat belsőleg gyengének és gyámoltalannak élem meg. Világossá válnak lehetőségeim belső korlátai. Most megvilágítom gyámoltalanságomat az istengyermek szempontjából: Az Úristen önmagától való függőségben akar tudni engem. És egyszerűen és szerényen a karjaiba vetem magamat. Ilyen módon leszek úrrá az indulatom felett. A vak elnyomás helyébe uralom lép, vagy még inkább az indulat értelemszerű felvezetése (Istenhez).

Szeretnénk elfojtások nélkül boldogulni! De még ha elborítanak is a gátlások, mindent kihasználhatok a személyiségem építésére. A fő dolog, amelyen minden megfordul: a gyermeki hősiesség, vagy a zseniális „naivitás”. Erőteljes zsenialitásra van szükségünk, ha szeretnénk belsőleg éretté válni és minden nehézségből kiszabadulni. Nyilvánvalóan ez a naiv zsenialitás számtalanul sok esetben halálugrást kíván tőlünk, főleg akkor, ha a gátlás már kényszerré vált. Akkor már csak egy menekvésünk van: halálugrás Isten karjaiba.

Kompenzáció

A kompenzáció ellensúlyozást jelent. Elfojtás és kompenzáció fel-tételezik egymást. A kompenzáció az egyik létsík nyugtalanságából indul ki, amikor nincs bátorságom arra, hogy ezt a felindult állapotot személyiségem érlelésére használjam fel. Így a nyugtalansághoz még egy merevség is hozzájön.

Például képtelen vagyok rá, hogy az egyik parancsolat értelmét világosan magam elé állítsam. Mivel nem tudok a belsőmben áradó indulattal bánni, ezért görcsösen a parancsolat szavaihoz tartom magam. Így csak egy bizonyos gátlás, ellensúlyozás jön létre, nem pedig az egyes érzelmeknek a felvezetése a személyiség magjába, hogy ott kiérlelődhessenek. Ha látunk olyan embereket, akik görcsösen ragaszkodnak egy-egy formához, akkor ez gyakran a kompenzáció jele, hogy képtelenek a belső kiérlelésre. A természetük gondban van, az egyik létsík rosszfelé akar menni, ezért van a görcsös ragaszkodás a külső formához. Mások azért ragaszkodnak a formákhoz, mert képtelenek önmagukban kifejleszteni a kötődéseket szervező érzéküket. Formálisan udvariaskodó embereknek rendszerint nincs igazi személyes kapcsolatuk, amit az illemszabályokhoz való görcsös ragaszkodással ellensúlyoznak. Ilyen módon akarja magát a természetük védeni, bebiztosítani. Milyen kevés embernek van ma egészséges kötődő érzéke. Vagy eszméken függnek görcsösen kényszerképzetekre hajlamosan, vagy formákhoz ragaszkodnak görcsösen. Ezért van ma igen nagy jelentősége a kötődési érzéknek, a *kötődés-pedagógiának*.

Aki erre ma nem ügyel, könnyen mellényúl mind az önnevelésben, mind mások nevelésében.

Meg nem értett és be nem vallott vétkek és gyengeségek

Az ember egészen különös kegyelem nélkül nem kerülheti el a vétkeket és a bűnt. Ez egyházi dogma is. Vétkek alatt a bűnt értjük. Gyengeség alatt pedig olyan tökéletlenséget, mely a természetünkkel és az éretlenségünkkel kapcsolatos. Mindkettőnek oka az eredeti bűn. Értelmetlen azt képzelni, hogy minden hibát, vétket és bűnt el fogunk kerülni. Törekszünk erre, de sohasem érjük el. Aki büntelennek érzi magát, hazudik. Még az igaz is hétszer elbotlik. (Péld 24,16) Maga Krisztus magyarázza el a vétkek és a gyengeségek értelmét a hűtlen intézőről mondott példabeszédében. A hűtlen intéző hivatja adóseit. Az egyik száz korsó olajjal, a másik száz mérő búzával tartozik. Mindkettőnek elengedi adósságát... Ki fogja őt jobban szeretni? Akinek többet engedett el. (Lk 16,5 és 7,41) *A vétkek és a hiba értelme az erős függőség-érzés Istentől. Ez az igazi vallásosság. A vallás lényege az Istenhez való visszacsatolás, kötődés. Hibáink értelme: vég nélküli növekedés*

az igazi, valódi istenszeretetben. „*O felix culpa!*” (Ó boldog bűn! – énekeljük a nagy húsvéti hálaénekekben.) Nagyon fontos, hogy hibáink igazi értelmét a szemünk elé állítsuk. Nem a „fehér holló” az eszményünk, hanem az Istentől való függőség. Szent Pál, a nagy metafizikus és teológus maga előtt látva az egész világot és annak minden bűnét, felteszi a kérdést: Miért ilyennek alkotta Isten a világot, ahol az ember vétkezik? Nem tudott volna jobbat teremteni? Ismerjük a választ: Ezt a rendet választotta, hogy annál jobban éreztesse az emberiséggel irgalmát. (Róm 11,32)

A vétek értelme nem a görcsös bezárkózás, hanem a három létsík növekedése az igazi, valódi istenszeretet végtelen lépcsőjén a magasságba. Mi, modern emberek, oly betegek vagyunk, és egyre betegebbek leszünk, ahogy a modern, pogány világ egyre jobban megérint bennünket! Számíthatunk rá, hogy hibát hibára, vétket vétekre halmozunk. Ezt nem fogjuk tudni elkerülni. Ezért nekünk még fontosabb, hogy a vétek értelmét mélyen megragadjuk. Aki minden körülmény közt meg akarja őrizni „fehér gallérját”, az vagy elfojtja magában a természetét, vagy kompenzációkkal él. Ha minden erőmet arra összpontosítom, hogy egy folt se essen a fehér galléron, az soha sem lesz vallásos ember, nem jut el az igaz hitre.

Isten azt akarja, hogy függjünk tőle. És általában nem jutunk el ehhez a függőséghez, ha nem csinálunk butaságokat. Természetesen törekszünk elkerülni ezeket. De az a görcsös igyekezet, hogy minden körülmény közt tiszta maradjak, ez a megszállott moralista álláspontja, mely elfojtja bennünk az igazi vallásosságot. Nem, az Úristen azt akarja, hogy kitörjünk a három létsíkból Feléje, az igazi vallásosság felé. *A vétek értelme ez volt és ez is marad: a szeretet növekedése a végtelen felé.* És majd idővel jobban megértjük Szent Bernát mondását: *Az istenszeretet mértéke, a mértéktelenség.*

A gyámoltalanságunk és gyengeségeink a legjobb eszközök arra, hogy felnövekedjünk Istenhez. Mily nagy az az ember, aki képes kimondani és megélni: Isten a hibáim miatt szeret engem, azért, mert kicsi vagyok, nem pedig annak ellenére, hogy kicsi vagyok. Isten az erkölcsi senkit keresi és általa hat. Nem annak ellenére, hogy kicsi vagyok, hanem éppen azért, mert kicsi vagyok. A gyámoltalanság elismerése egyúttal a függőség elismerése is. És ez az értelme az egésznek. Ha ez idővel sikerül, akkor a hibásságom értelmet nyer, éppen ezáltal lesz jogcímem Isten irgalmára. Ebben a vonatkozásban értjük meg Kis Szent Teréz üzenetét a gyermeki vallásosságról.

Ilyen módon hozzásegíthetjük a modern embert, hogy megértse vétkeinek, korlátainak értelmét. De ezeket a korlátokat és vétkeket el is kell ismerni és be is kell vallani. Ennek útjában áll a mai ember betegsége, hogy önmagát akarja a trónra emelni. „*Ha lennének Istenek, nem bírnám ki, hogy ne Isten legyek!*” – mondja ki Nietzsche. Ez az ateizmus többé-kevésbé ott rejtőzik bennünk is. Az az ember, aki nem vallja be bűnét és gyengeségét, hazudik. A mai természetünkben még van annyi egészséges érzék, hogy védekeznek az önbecsapás ellen. Tehát le az álarccal! Ne akarjuk mindig újra eltusolni, kimagyarázni, takargatni gyengeségünket! Az emberi természet egészsége megkívánja az igazságot és az igazságosságot. A gyengeség és vétek igazságos bevallását is. A mindkét nembeli sok hisztériás beteg esete mind onnan jön, hogy menekülnek a bűn elől. Bagatellizálják azt és állandóan valami pótmegoldást, megnyugtatót keresnek. Ezt nem szabad. Azért, mert bűnös vagyok, nem szabad az egész vonalon testi-lelki betegségtüneteket produkálnom.

Emlékezzünk vissza Schottländer szavaira: Már önmagában a lét korlátozottsága is betegségeket okoz a modern embernél. Sokan nem bírják már azt sem elviselni, hogy testük van, hogy nemiségükben és közösségi létükben kiegészítésre szorulnak. Ha már a lét korlátozottságából eredő szenvedés is neurózist okoz, akkor milyen belső összevisszaságot és háborgást fog okozni egy letagadott, elfojtott valódi vétek és nyomorúság?

A test és lélek összetartozása miatt az ember természete megkívánja, hogy a lelkiismeret előtt elismert gyengeségeket kifelé is bevallja. Milyen nagyot tévednek azok a gyóntatók, akik ilyen esetekben azt mondják: Ez nem volt igazi bűn, ezt máskor nem kell meggyónni. Egy nemes, tiszta szív a vétkét be akarja vallani, ki akarja mondani. Sőt bűnösségérzését a testtartásával is szeretné kifejezni. Talán ma kinevetik ezt, de a régi szerzetesek tudták, hogy a bűnbánatban a testtartásnak fontos szerepe van. A testtartás ugyanis mint szimbólum, erőteljesen kifejezi mindazt, amit a száj nem tud kimondani. Ha ezt egy nemes ember előtt megtehetem, rendkívül mélyre hat.

Nevelés a családban

Az a feladatunk, hogy a pedagógiai rendszerünket a jelen nevelési helyzetre alkalmazzuk, úgy a nyilvános, mint a magánszférában. Most a nevelés magánterületét, a család „katakombáját” vesszük szemügyre. A sejtek katakombája, a sejt munka, a család házi szentélyében folyó nevelői munkáról van szó. A család „bárkájának” a mai korban a jövő számára alapvető jelentősége van. Mit kell tennünk? Gondoskodnunk kell egy kifejezett családi erkölcs létrehozásáról!

Ez a családi erkölcs a családtagok szerint – apa-anya-gyermek – lényegében három részre oszlik. A család feladata tehát: *gondosan ápolni az apai öntudatot, az anyai öntudatot és a gyermeki öntudatot.*

Az apai öntudat gyökere

Az apai öntudat végső soron abban a boldogító tényben gyökerezik, hogy az apa, mint a gyermek nemzője, a Mennyei Atya visszfénye. A Szentháromságon belül az Atya különös sajátja az eredeti nemző tevékenység. Ezért mondjuk emberileg, hogy a Szentháromságban az Atya a fő. És ezért mondjuk, hogy itt a földön a végső földi tekintély az apáé, mint aki részesül az örök Mennyei Atya e sajátosságában. Isten atyai tekintélye végső soron a földi, emberi tekintély ősfarmája. Minden más tekintély, az anyai tekintély is másodlagos, erre támaszkodó, kiegészítő tekintély.

Ennél a pontnál nagyon sokáig el kellene időznünk, mert ezek az állítások nagyon mélyre hatnak. A mai kornak már fogalma sincs, vagy csak egész kevés és nagyon kétségbevonó képe van az apaiságról, az apaság lényegéről, az apaság értelméről. Az apai öntudat mindenfelé eltűnt.

Az apai tekintély központi kihatása a gyermek nevelésében az engedelmességre és a merészségre való nevelés. Az anyai támaszkodó tekintély feladata természetéből kifolyólag, hogy a terhek hordozására, elviselésére és alávetettségre neveljen.

XIII. Leó pápa enciklikáiban Aquinói Szent Tamásra hivatkozva fejti ki ezt a gondolkodásunk alapját jelentő léttörvényt:

„*Ordo essendi est ordo agendi!*” (Létrend = cselekvési rend)

Az apai öntudat megnyilvánulásai

Apai méltóság

Egy igazi keresztény apa előtt állandóan ott áll csodálatos magasan és nagyságban az Úr szava: „*Legyetek tökéletesek, amint Mennyei Atyátok tökéletes.*” (Mt 5,48) Ez a felhívás egész különösen is az apának szól, akivel az örök Atya megosztotta az élet nemzését.

Az apai méltóság állandóan az örök Atyaisten méltóságával méri önmagát. Az apa tehát az egész vonalon az örök Atya csodálatos, legcsodálatosabb és közvetlen transzparensé.

Ebből adódik, hogy vegyük sorra az Atya tulajdonságait és vizsgáljuk meg a földi apára való alkalmazhatóságukat.

Állandóság

A Mennyei Atya abszolút változatlanságként áll előttünk. A Jelenések könyvében olvassuk róla: „*Íme, egy trón állt a mennyben és a trónon ült valaki.*” (Jel 4,3) Az Atya az egyetlen, aki nincs mozgásban. Az egész menny állandó mozgalmasság, de Ő, aki a trónon ül, változatlan nyugalomban időzik.

A jezsuiták a generálisukra alkalmazva mondják: „*Primus motor non movetur.*” Azaz az első mozgató ne mozogjon. Így kell ennek lennie a családban is az atyai tekintély hordozójánál, és mindenütt, amerre csak az atyai tekintély kihat. A keresztény apáknál is nyilvánvalóvá válik bizonyos változatlanság az elvekben és az akarati döntésekben.

Mennyire kevésbé ismerik a mai apák ezt a természetfölötti tájékozódást! Mennyire ingatagok! A saját szívük kívánságai és szenvedélyei mintegy labdázhatnak velük. Hol van itt az örök Atyához való hasonlóság?

Mindenütt jelenvaló

Hasonlóképpen a földi apának is mindenütt és állandóan jelen kell lenni gyermekei számára vagy fizikailag, vagy legalább lelkileg. Állandóan ott vannak a fejében, az érdeklődési körében, vagy legalább a szívében. Minden más érdek hátrábbvaló. Gyermekei, akikért fölládozza magát, állandóan jelen vannak az életében, és akik számára ő is állandóan jelen van.

Mindentudó

Ahogy az Atya mindent tud, úgy kell egy földi apának is mindent tudnia, ami valamilyen módon hatással van gyermekeire. De ez nem egy nyomasztó tudás, hanem jóságos és felettebb erőteljesen kibontakoztató tudás. A tudás úgy lesz ilyenné, ha az apa mindig hisz gyermeke jóságában, még akkor is, ha már ezerszer csalódott benne. Hisz a jóban, hisz gyermeke eredeti küldetésében.

Bölcs

Egy jó apa bölcsen felméri, hogy mit bír elviselni gyermeke, bölcsen leméri a terheket, amit rára, a követelményeket, melyeket iránta támaszt. De bölcs az ajándékozásban is.

Szent

Apák, legyetek szentek, mint ahogy Mennyei Atyátok szent! Az az apa szent, aki állandóan az Atya körül, az ő kívánsága és akarata körül kering.

Végtelenül irgalmas és igazságos

Ez a földi apák eszménye: kérlelhetetlen igazságosság, becsületesség, egyenesség. Nincsenek görbe útjai, nem viszi görbe utakra a családot. Nem enged, maga a megtestesült igazságosság, az igazság megtestesült lelke.

De az örök Atya végtelenül irgalmas is és meg tud bocsátani a hazatérő tékozló fiának, akkor is, ha odakint a disznók eledelét élvezte, sőt még akkor is, ha korábban odakint lándzsát döfött atyai szívébe. Az elveszett fiút irgalmasan, jóságosan és megbocsátón újra befogadja és visszahelyezi gyermeki jogaiba.

Ez az apa csodálatos eszménye. Ilyen az apai méltóság, mely a nemzőképességben és tevékenységben gyökerezik, mint az örök nemző földi képmása.

Apai működés

Tekintély és engedelmisség

Paternitas, apaság a tekintély ősfarmája. Ahol a családi életben tekintélyt találunk, a mögött ott áll az apa, mint a tekintély élő ősfarmája. Ezért az apának a gyermekkel szemben is úgy kell fellépnie, mint az isteni tekintély megtestesülése. Nem elég az, hogy a gyermek végső fo-

kon csak egy törvénynek engedelmeskedjen. A törvény megtettesítője, élő megtettesítője az apa. Az apa akarata és a törvény a gyermek számára lényegében egy és ugyanaz kell, hogy legyen.

Nem is sejtjük, hogy milyen nagy fokban károsítjuk a gyermeki lelket, és ezért a nép lelkét is, ha olyan törvény betartását kívánjuk meg tőle, mely mögött nem áll a személyes Atyaisten és az ő személyes akarata. Ebből adódik aztán a belső diszharmónia, az a borzalmas diszharmónia, hogy a gyermek a törvénnyel és a törvény mögött nem éli át a törvényadót. A törvény szeretetének mindenütt a törvényadó szeretetét is kell jelentenie.

A gyermekkel szemben fel kell lépnie az apai tekintélynek. Nincs igazunk, amikor a mai emberekkel azt mondjuk, hogy a gyermekben csak jó rejtőzik. Az ösztönélete feltörekszik. A gyermeknek szüksége van, hogy tekintélyt érezzen maga fölött, mely a gyermeknek fájdalmat is okozhat. Természetesen minden azon múlik, hogy ez a tekintély helyesen lépjen föl, amikor először áll szembe a gyerekkel. Nietzsche, aki oly világosan látta a modern ember lelkét és oly erőteljesen ki is tudta fejezni, hívta fel a figyelmet arra, hogy ma nincsen már igazi gyermekvilág, mivel nincs igazi apa- és anyavilág sem. Mivel eltűntek az igazi, valódi apák, ezért nincsenek már igazi gyermekek sem. Sőt még tovább is mehetünk: Mivel nincsenek igazi apák, ezért van csak kétségbeejtően kevés vallásos gyermek. A gyermek ösztönösen átviszi a földi apaképét a Mennyei Atyára. A mai emberiségnek az a betegsége, hogy képtelen Isten körül összegyűlni, körülötte keringeni. Ez nagy részben azzal kapcsolatos, hogy a földi apák oly kevésbé hasonlítanak a Mennyei Atyára.

Minden tehát attól függ, hogy az apa helyes módon tudatosítsa a gyermekkel tekintélyét és végső soron ezen keresztül az isteni tekintélyt.

Sokféle erős befolyás, csaknem kényszer ered az öröklésből és a milióból. Hasonlóképpen a nevelés egy összetevője is abból a módból ered, ahogy a gyermek megtapasztalja a tekintélyt. Milyen sok ember, nemcsak asszonyok és lányok, hanem erőteljes férfiak is egész életükön át szenvednek attól, hogy gyermekkorukban összetört a tekintélytudatuk, mert az apa brutálisan visszaélt a tekintélyével: „Majd én megmutatom neked... Majd én megtöröm, szétmorzsolom a te akarodat...” Ismerjük ezeket a kifejezéseket, és tudjuk milyen magatartás áll mögötte. Ismerjük számtalan sok apa kegyetlenkedéseit és brutalitását, főleg kiskorú gyermekeikkel szemben.

Azt mondják, hogy a gyermek négy-ötévesen készen van. Addigra kialakul jellemének magja. Sok igazság van ebben. Azt akarja ez mondani, hogy addigra a gyermeki érzésvilág meghatározott irányt vesz. És ez az érzület, ami így kialakul, elkíséri a gyermeket egész életén át. Tehát a gyermeki érzület valamennyi megrázkódtatása, az apáktól származó valamennyi kegyetlenség és brutalitás beleivódik a gyermek érzületébe és pusztítóan hat egész életén át.

Agere sequitur esse! Egész lényem által a gyermeki viselkedés szerzőjévé, ösztönzőjévé akarok lenni. El kell érnem, hogy a gyermekben bizonyos jóakaratot, hajlandóságot hozzak létre. Ez persze nem jelenti azt, hogy „nagyapapa” legyek. Szabad és kell is, hogy erő rejtőzőn apai ténykedésem mögött. Ezt várja a gyermek az apjától, mint ahogy várja később a Mennyei Atyától is. Az apa kezében, fejében és egész lényében kell, hogy erő, szilárdság, változatlanúság legyen.

Mindennek mély tisztelettel kell párosulnia. Olyan tisztelettel, mely önzetlenül szolgálja a gyermek javát. Tisztelet, mely ki akarja bontakoztatni a gyermekben rejlő valamennyi alkotóerőt. Azt mondják, hogy az ember az apjának köszönheti létét. És milyen gyakran azt kell mondani, hogy a gyermeknek minden oka megvan rá, hogy elátkozza apját. Igen, a pusztaság létét az ember mindenekelőtt az apjának köszönheti. De nagyon sokan a belső görcseiket, elburjánzó lelki betegségeiket is apjuk kegyetlenségének köszönhetik, az apai tekintéllyel való visszaélésnek. Csak egészen ritkán fordul elő, csak keveseknek adatik meg, hogy később egy „pótatyánál” igazi gyermekséget élhessenek meg. Minden nevelő hivatása, hogy az eszmény megtestesítőjeként a Mennyei Atya visszfénye legyen, és így korrigálja az apák tévedéseit és hibáit. Sokmindent ki lehet így javítani.

Az is előfordul, hogy a Jóisten az ellentétek törvényének megfelelően tartósan megadja, amit az apja eljátszott. De ez sem megy általában nagy belső harc nélkül. Mert a gyermek mélyen a sejtjeiben érzi: ilyen az én apám. Ezt hasonlítja össze a Szentírásban talált Atyaisten-nel. Az ellentétből kialakul a fejében egy másik apakép. De mert az ember testből és lélekből áll, a lélekből visszamarad egy bizonyos görcs. Az emberekben, úgy az apában mint az anyában megélt nagy csalódások egyes esetekben a lelket egyre mélyebben bevezethetik Isten szívébe. Ilyenkor egy mély istenkép elevenedik meg benne. De ez elég ritka.

Nincs nagyobb és szebb egy igazi apa számára, mint ha elmondhatja, hogy a képem ideális istenképpé lett gyermekem számára. Azon fá-

radozhattam, hogy tetteim és életmódom által a gyermekembe egy jó apaképet, istenképet véssek, és a gyermekem ilyen módon igazi, egészséges fogalmat kapott Istenről. Ennél szebb dologhoz az életben nem segíthettem volna hozzá gyermekemet.

Ezen túlmenően az apa feladata az is, hogy a gyermekben kialakítsa azt a képességet, hogy az életben a foglalkozásában is boldogulni tudjon. Ha pedig nem tud a gyermeknek pénzt adni, akkor a boldogulási képesség különösen is a legnagyobb dolgokhoz tartozik, melyet neki ajándékozhat.

Mindez az apák számára óriási sürgetést jelent, hogy állandóan kérjék a lelki átalakulás kegyelmét és állandóan fáradozzanak a formáló erőért és ne menjenek egyszerűen csak a szívük vágyai után akkor sem, ha a feleségükben, a gyerekeikben csalódtak. Az apa hivatása, hogy a Mennyei Atya képmása legyen!

Az élet ismer még egy másik lehetőséget is a rossz apakép korrigálására. Lehetséges, hogy olyan emberek, aki gyermekkorukban nem kaptak igazi apaszeretetet, mégis helyesen fejlődjenek és a gyermek- és apaszeretetet utólag átéljék, ha érett korukban Isten lelki gyermekeket ajándékoz nekik. Lehetséges, hogy a lelki gyermekek élménye úgy hat rájuk, hogy erőteljes apaság fejlődik ki bennük. Ez feltételezi azonban, hogy nyitottan forduljon minden érték felé, mely a gyerekeiben rejtőzik. De ez nagyon ritka, mert vagy értelmi beállítottságú, vagy betegesen önmaga körül kering, és lehetetlen a számára az idegen értékek felé való megnyílás.

Nincs semmi, ami minket jobban ösztönözne, hogy magunkon állandóan dolgozzunk, mint az igaz nevelés jelentősége. Boldog az az ember, aki nevelő lehet, aki a nevelés szenvedélyét hordozza magában, aki megérti a szót, hogy egy nevelő soha sem veszíti el a szeretetét. És minél jobban szeretem neveltjeimet, annál jobban belenövekszem én magam is a szeretet világába. Minél jobban formálhatok másokat, annál jobban formálódok én magam is.

Bármily nagy dolgot is ajándékozhattam neveltjeimnek, ha nyitva állok minden érték felé, akkor életem egy csendes órájában be kell vallanom, hogy többet kaptam, gazdagabb ajándékot kaptam gyerekeimtől, mint amennyit én adhattam nekik. Ha az adás és kapás ezen alapviszonya nem jön létre közöttünk, akkor lehetek vezér vagy diktátor, de soha sem leszek enyéim igazi atyja.

Egy igazi nevelő soha sem veszíti el a szeretetét. Ha nem válunk ma ilyen szenvedélyesen szerető nevelőkké, akkor meg fogjuk látni, a vi-

lág egyszerűen elszakít és magával ragad bennünket. Akkor utána már csak szakemberek leszünk, de nem teremtők. Nevelni azonban mindig teremtő, nemző munkát jelent. Egész szenvedélyem, mely éjjel-nappal kísér, mindig ugyanaz: hogyan tudnám enyéim javát szolgálni?! Aztán ha itt az idő, visszalépek és hagyom, hogy a saját útjukat önállóan járják. Az igazi nevelő legnagyobb dicsősége, ha gyermeke messze följe növekszik. De sajnos az egész vonalon nagyon hiányzik az ilyen átfogó és mély apai lelkiség.

Az apai tekintély nagy feladata, hogy ilyen módon engedelmességre neveljen.

Merészségre nevelés

Ez az apák másik nagy feladata. Ezt a feladatot egész lénye és élete által foganatosítania kell ott is, ahol nehéz, ahol a legnehezebb dolgokról van szó. Milyen gyakran van alkalma az apának ezt megtennie, főleg a vallási életben. Nézzük csak a középosztályunkat: milyen nagy a gazdasági gyámoltalanság! Merészség kell ahhoz, hogy az apa a gazdasági nehézségben „halálugrásra” vállalkozzon Isten szívébe. A külső feladatok és vállalkozások tekintetében erre a merészségre kell nevelnie gyermekeit, fiait és lányait egyaránt. Egy igazi apa mindig felfelé mutat, bevezet és ösztönöz az igazi engedelmességre, de ugyanakkor a feladatok bátor vállalására is nevel.

Az anyai tekintély

Időrendben nézve az anya az első, aki kapcsolatba lép a gyermekkel. De az anyai tekintély lényegét tekintve másodlagos, támaszkodó tekintély. Mindig szüksége van egy fatörzsre, amihez a hátát neki vetheti. Nem szabad feledésbe menni, hogy az apa a család végső középontja. Az apai tekintély a legfőbb tekintély. Valakinek végül is kézben kell tartani a gyepőt. Hasonlók az elképzeléseink a Szentháromságról is. Apai tekintély nélkül tulajdonképpen lehetetlen egy ellenálló közösséget felépíteni és életben tartani, mert a feloldó tendenciák a korunkban égbekiáltóan felerősödtek.

Ha a gyermeket az egész vonalon tönkre akarjuk tenni, akkor az apát és az anyát szembe kell egymással állítani, hogy legalábbis a gyermek előtt ellentmondjanak egymásnak.

Ezzel szemben még akkor is, ha az apai tekintély áldozatul esik a brutalitásnak és az önkénynek, egy igazi anya képes arra, hogy gyermekét egész élete által az alávetettségben való életre (engedelmesség-

re) nevelje. Azok a lányok, akiknek a szeme előtt gyermekkoruk óta egy ilyen anya képe van, kiegyensúlyozott lény képét mutatják. Ők soha nem lesznek sem „hiénák” sem „boszorkányok”. Ezzel szemben milyen gyorsan azzá válnak a nők, ha nem tudnak belsőleg rátámaszkodni valakire, ha nem ilyen támaszkodó tekintélyt képviselnek.

Olyan igazságról van itt szó, amit nem szabad játékként felfogni. Ha egy új világot akarunk felépíteni, ha a régi partról az értékeset, a nagyot magunkkal át akarjuk vinni az újra, akkor a régi lételveket kell keresnünk. Akkor a világ körülöttünk énekelhet, ahogy csak akar, mi csak egyetlen éneket ismerünk: „*Ordo essendi est ordo agendi!*” (Létrend = cselekvési rend) Az apaság és az anyaság, amit Isten teremtett az emberi természetbe, nemcsak Isten megtestesült gondolata, hanem megtestesült kívánsága is. Ezért az anya: *Ecce ancilla Domini* (Íme az Úr szolgálója), a család kiegyenlítő eleme. És minél inkább előtérbe állítja az anya az apát, annál egységesebb a család, annál inkább gondoskodni fog az apa, hogy az anya ismét a középpontba kerüljön. Az anya feladata pedig, hogy gondoskodjon arról, hogy a lányok megtanulják a hordozás és elviselés művészetét, sőt az apai tekintély időnkénti visszaéléseinek elviselését is.

Az ember Isten és Krisztus képmása, és ebben a jellegében gyökerzik az apaság. Az anyaság pedig inkább abban a sajátságunkban, hogy az egyház tagjai és képmásai vagyunk. Úgy áll előttünk az egyház, mint a hívők anyja. És ebben az összefüggésben veszek részt anyaságában és ezen át Istenanyaságában is, amit az egyház jelképez. Egy papnak ezért végső soron nemcsak jó atyának, hanem mély és átölelő jó anyának is kell lennie. Mivel az egyházat Mária jelképezi, ezért minden anyaságnak Mária képmását kell felmutatnia és utánoznia.

Gyermeki öntudat és méltóság

Aki komolyan veszi gyermekei nevelését, az törekszik arra, hogy családjának saját tulajdonú otthona legyen. Ha az ember növekedésének és fejlődésének mikéntjét vizsgáljuk, akkor oda jutunk, hogy az erős személyiségek általában természetközelenben növekedtek fel.

A gyermek öntudata a szüleiben gyökerezik. Azon múlik, hogy az apa mennyire igazi apa, és az anya mennyire jó anya. A gyermek öntudata annak az átélésében gyökerezik, hogy léte Isten és szülei közös teremtő erejének, tevékenységének az ajándéka. A katolikus gyermek öntudata továbbá abban gyökerezik, hogy léte és létének értelme nem

más, mint az egyszülött Istenfiú gyermekségében és annak értelmében való részesedés.

Ebből a gyermeki öntudatból ered a gyermek méltósága és ebből fakadnak igazi tettei.

Emlékezzünk csak a Krisztus által meghirdetett és szentesített ifjúsági törvényünkre: „*Engedjétek hozzám jönni a kicsiket...*” (Mt 19,14)

Ebben sugárzóan áll előttünk a gyermek méltósága. Én, mint apa vagy anya, istengyermekeket nevelhetek. Tehát nemcsak arról kell gondoskodnom, hogy a gyermek testileg jól érezze magát és nagyra nőjön, és majd a szükséges jövedelmet meg tudja szerezni, és megállja a helyét a létért való harcban... Nem, nem! Arról kell gondoskodnom, hogy valóban istengyermeeki életet élhessen. „*Engedjétek hozzám jönni a kicsiket!*” Mások is millióan kiáltják ugyanezt felénk: „*Engedjétek hozzám jönni a kicsiket!*” És mi katolikus szülők kire hallgatunk?

Én, mint apa, nem hagyhatom rá a gyermekeim nevelését teljesen az anyára. Nekem is nevelnem kell, természetesen apai módon: kevés szóval, komolyan, inkább az életben, mint szavakkal.

Jézus a meghirdetett ifjúsági törvénye mellé szankciókat is csatolt. A negatív szankció:

„*Aki csak egyet is bűnre csábít a bennem hívő kicsinyek közül, jobban járna, ha malomkövet kötnének a nyakára és a tengerbe dobnák.*” (Mt 18,6)

Kedves Apák! Úgy gondolom, hogy erre gyakran emlékeztetni kellene magunkat! A bensőnkben ma sokféle brutális szenvedély forr. A rossz példák, a környezet hatásai eltépik gyökereinket és egy vérengző vadállat nő fel bensőnkben: talán az iszákosság, vagy a házasságtörés, vagy a féktelen harag, vagy valami más... Emlékeztessük gyakrabban magunkat Jézus szavaira: „*Aki egyet is megbotránkoztat...*” Tudják, hogy mit jelent ez? Aki bűn-alkalommá lesz a számukra. „*Jobban járna, ha malomkövet kötnének a nyakára és a tengerbe dobnák.*” Az eredeti szöveg még szigorúbb. Nemcsak egyszerűen a tengerbe dobásról, hanem a tenger mélyébe való süllyesztésről beszél. Ez tehát a negatív szankció, az örök, bölcs nevelő átka, mellyel védi gyermekei méltóságát. Arra kellene ennek bennünket ösztönöznie, hogy állandóan készenlében legyünk és a legkomolyabb követelményeket állítsuk magunk elé. A világ körülöttünk beszélhet, amit akar, a mi szívünkben és fülünkben egy másfajta ének hangzik. Minden mást egyszerűen félretolunk.

Ugyanakkor Jézus jutalmat is kilátásba helyezett. Ilyen nagyra értékeli a gyermekek méltóságát. Hallgassuk csak meg, hogy mennyi öröm, mennyi bensőség árad szavaiból:

„Aki befogad egy ilyen gyermeket az én nevemben, engem fogad be. Aki pedig befogad engem, nem engem fogad be, hanem azt, aki küldött.” (Mk 9, 37)

A gyermeknek azonban kötelességei is vannak. Itt van a negyedik parancs: *Atyádat és anyádat tiszteljed!* A gyermek tehát tisztelettel, szeretettel, engedelmisséggel tartozik szüleinek. Ha ezt magunkra, szülőkre alkalmazzuk, akkor úgy kell a gyermekünket nevelnünk, hogy könnyű legyen számára ez a három erény. Ha elkeseredetten gyermekeink bukásai felett bánkódunk, jusson eszünkbe a tapasztalt nevelő keserű szava: *„száz büntető botütésből 99-et a nevelő érdemel.”*

Csoportmunka

A nevelésnek ezt a magánszféráját is el fogják venni tőlünk, ha komolyra fordul a dolog. De nem akarunk azokhoz tartozni, akiket megbénítanak a várható nehézségek és a bizonytalanság miatt elcsüggedve így beszélnek: *Mit erőlködsz? Semmi értelme, úgylis hiába minden!* Mi inkább Szent Ágoston szavait követjük: „*Tedd, amit tudsz, és amit nem tudsz, azt pedig könyörögd ki magadnak!*” Tehát nem ülünk ölbetett kézzel az egészségünket ápolgatva és minden mást feladva. Nem szabad rezignálttá válnunk, hogy a nép úgylis tönkremegy, és közben azt gondolni, hogy mi vallásos, jó keresztények vagyunk. Nem! „*Tedd, amit tudsz!*” És ha minden tevékenységünk közben az objektív létrend alapján maradunk, akkor megtettük a magunkét. A siker nem a mi dolgunk. A kudarcok közepette a legnagyobb siker talán éppen az, hogy leszállunk a saját személyes énünk trónjáról; hogy helyet adunk az isteni betörésének életünkbe az „*Ecce Homo*” mintájára.

Korunk sürgető felszólítása: *Le a katakombákba! Le a kiscsoportok katakombájába!*

A csoportmunka alatt kis elit körök összefogását és kiképzését értjük. Válogatott kiscsoportok munkájáról van szó befelé, kifelé és minden irányban.

A történelem bizonyítja, hogy évezredek óta a kiscsoportok meglehetősen nagy szerepet játszottak a forradalmaknak, de a megújulási mozgalmaknak is. Krisztus is így kezdte az apostolaival, és utána sok nagy rendalapító is. X. Szent Pius pápa egy magánbeszélgetésben megkérdezte bíborosait, hogy mit tartanak ma a legfontosabbnak? Az egyik azt mondta: építeni az egyházat; a másik szerint: mindenfelé jó nevelőket képezni, papi hivatásokat ébreszteni... Biztosan fontos mindez, mondta a pápa, de nem a legfontosabb. „*A legfontosabb, hogy minden egyházközségben legyenek kiscsoportok, elit közösségek!*”

Hogyan viszonyulunk mi a kiscsoportokhoz? Talán alulbecsüljük őket, és csak a népet, a tömeget nézzük, vagy fordítva. Az eszményünk ebben a vonatkozásban: a leggondosabb nevelés kis elit csoportokban, hogy aztán általuk megfoghassuk a tömeget. Nem azért húzódunk vissza a katakombákba, hogy ott maradjunk. Hanem azért, hogy onnan kiindulva kibontakoztassuk világhódító terveinket, hogy onnan kiindulva egy megújítási munkát végezzünk.

Kedves schönstatti csoportjaim! Nem váltatok-e idővel önelégültekké? Tudjátok-e még, hogy kik vagytok? *Elitcsoportok a tömegért! Elitközösségek a tömegekért! Elitevelést végzünk, hogy a tömeget belsőleg megragadjuk és átjárjuk?* Ez a mi eszményünk.

Milyen egy jó kicscsoport?

Teremtő

Tekintettel az elkövetkezendőkre, de mindarra is, amit mára katolikusok kikísérleteztek az egyesületi életben, a kicscsoportok jellemzője kell, hogy legyen a teremtő hatás. Olyan módon, ahogy a földbe került vetőmag elhal; ahhoz hasonlóan, ahogy a keresztyének a katakombákban éltek, amikor az üldözések idején vissza kellett húzódnium kisközösségeikbe.

Bensőséges

A katolikus körök az utóbbi években mennyit dolgoztak éjjel és nappal. És mégis keveset, kétségbeejtően keveset *fogtak*. Emlékezzenek csak arra, amit a bevezetőben a nevelők belső életének jelentőségéről mondtam. Egy jó nevelő összeköttetésben van az Úrral, jegyben jár az Úr isteni erejével. Ilyen bensőségesség kell az elit kicscsoportokba is. Tudnia kell ápolni és valóban elmélyíteni a belső életet. Ezt szolgálja Például a lelki napirend, az állandó gyóntató atya stb. Aki fel akar készülni a közelgő csatákra, aki hiszi, hogy sajátos küldetése van, csak akkor tud helytállni, ha egy tősgyökeres belső lelki életet ápol magában. Csak akkor lesz megfelelően gyümölcsöző a munkája. Formálisan nézve a rendelkezésre áll minden. De vajon a gyóntatóatyja tényleg segít, hogy a lelki életed elmélyüljön? Gondoskodik a lelki olvasmányról, az imaéletéről, az elmélkedésről? Mert ezt jelenti az elmélyülés.

Az elv, amelyből kiindulunk, a *szervesen egyoldalú valláserkölcsi nevelés*. Minden mást ehhez a központi értékhez viszonyítunk, kapcsolunk. A központi értéknek soha sem szabad háttérbe kerülnie. Ezért tehát árpold a belső életet és ezért alkalmazd a természetfeletti eszközöket.

„*Minden földi indítékra épített mű elpusztul. A Gondviselés csak azt áldja meg, amelyik célul tűzi ki Isten és az ember egymáshoz való közeledését a lelki életben.*

Félretettük a hangszereket, a színház feleslegessé vált, mégis most jobban virágozik közösségünk, mint valaha. Miért? Mert a papjaim és én most világosabban látjuk az Isten dicséretét mint kezdetben, és mert a hitünk Jézus és a kegyelem működésében megszázaszorozódott.” (P. Timon-Dávid)

Ez a mai nevelés rákfenéje: az emberek magukban és a módszerekben hisznek, és csak kevésbé a Szentlélek hatásában és az istengyermekek nyitottságában, amely állandóan kéznél van, ha helyesen szólnak Hozzá.

„Higgyen nekem, tűzze ki habozás nélkül a legmagasabb célt, és ámulni fog a sikereken... Ne az legyen az eszménye, hogy a fiatalok számára a hasznos szórakozások választékát nyújtsa, mely távol tartja őket a tiltott élvezetektől és a veszélyes kapcsolatoktól. Ne elégedjen meg azzal, hogy ellátja őket egy külsődleges kereszténységgel, mely megelégszik a szentmise mechanikus meghallgatásával és a szentségek ritka és langyos vételével... Sokkal inkább vesse be minden erejét azért, hogy a fiataljai közül megnyerjen egy csapatot, akik szilárdan elhatározzák, hogy buzgó keresztyének lesznek, azaz naponta saját reggeli imát mondanak, minden lehetőséget megragadnak arra, hogy szentmisen vehessenek részt és gyakran és sikerrel áldozzanak. Fordítsa minden igyekezetét arra, hogy ebben a kis csapatban elültesse Jézus Krisztus szeretetét, az ima, az önmegtapadás, az éberség lelkét, vagyis a biztos erények szellemét... Nem kevesebb gondossággal fejlesszen ki a lelkükben igazi éhséget az Oltáriszentség után. Aztán lassankint ösztönözze fiataljait arra, hogy hassanak társaikra is. Így válnak majd igazi, készséges, derekas, szorgalmas, erélyes apostolokká szűkkeblű vallásosság nélkül, tele lendülettel...”

Életet csak egy másik élet tud gyújtani. A lelki élet lelki életből fakad. Ha mi magunk belsőleg üresek vagyunk, nem tudunk ilyen elit közösséget vezetni.

A kiscsoportok hatékonyságának titka tehát a teremtő hatásban, az egyre mélyebbé váló lelki életben és a világhódító beállítottságban van. Nagy tragédia lenne, ha ezek a kisközösségek megelégednének önmagukkal! Nem, nem! Világhódító küldetésük van. Ne felejtjük el: az elit a tömegért van! Az elitnek a tömegért kell az életszentségre törekednie. Az isteni élet túlaradása hajtani fogja aztán őket ki a világba, a tömegbe.

Háziszentély

A házunknak ebbe a sugárzó sarkába szívesen vonulunk vissza. A régiiek is ismerték ezt, házi oltárnak nevezték. Itt találjuk a keresztet és a Mária-képet. Innen merítünk erőt. Krisztus, a legnagyobb nevelő a mi nagy példaképünk. Mária pedig mint nevelőtársa segít, hogy magunkat és a ránkbízottakat Krisztushoz egyre inkább hasonlóvá alakítsuk.

Tekintsünk most az Istenember arcára; tekintsünk a Háromszor Csodálatos Anya, a nagy nevelőné arcára. Mint nevelők a példaképeiket, úgy nézzük őket és engedjük, hogy ebből a szempontból hassanak ránk.

A Mennyei Atya fáradhatatlanul teremt és alkot. Az Üdvözítő teljes bevetéssel dolgozik: utolsó csepp vérének is odaadja. Nem sajnálja a világ neveléséért, az én nevelésemért, a katolikus nép neveléséért. Mérhetetlenül sokba kerültünk Neki. Az Istenemberben, mint nevelőben most meglátjuk nagy, erős dinamizmusát, főleg akkor, ha jobban érzelmi beállítottságúak vagyunk.

Az érzékeny embert rabul ejti Jézus szava: „*Én vagyok a jó pásztor!*” (Jn 10,11) Hallgatói megértették az Urat, tudták, hogy mit akar ezzel mondani. Az Ószövetség gondolatvilágában éltek, ahol a jó pásztor eszménye nagyon élő volt. Isten eredetileg népének vezetője volt. A nép azonban embervezért, királyt akart. Aztán mekkora csalódást hozott az emberi vezetés. Erre fel Isten megígéri, hogy népének megint egy jó pásztor fog küldeni. És most itt áll az Üdvözítő és mondja: „*Én vagyok a jó pásztor!*” Álljunk meg itt!

Küldetéstudatunk, nevelői érdekeltségünk és felelősségtudatunk számára rendkívül gyümölcsöző gondolat: Ahogy Jézus a jó pásztor volt, úgy kell nekem is vezetnem és nevelnem kis családomat mint testi és lelki apa/anya, akit Isten erre öröktől fogva kiszemelt. *Tőlem* függ gyermekeim testi-lelki jóléte. Mélyen be kell vésnem magamba páratlan felelősségemet, személyiségem egyedülállóságát.

Talán azt kérdezi erre valaki: *Nem büszkeség ez?* Nem, ez nem büszkeség, hanem a létrend szava. A létrend szerint én vagyok a gyermek nemzője, tehát a fent körülírt módon enyém az apai/anyai hatalom.

„*Én vagyok a jó pásztor!*” – Nekem is jó pásztornak kell lennem. Mindenütt érvényes, ahová az Úristen mint nevelőt odaállított, hogy végső soron jó pásztornak kell lennem! Mindegy, hogy egészséges vagyok-e, hogy jól érzem-e magam, mindez mellékes. Jó pásztor vagyok,

semmit sem akarok a magam számára. Minden mellékes ügy: az egészségem, a becsületem, a tekintélyem... Értük vagyok itt!

Értsék meg végre: állapotbeli erkölcs, nevelői erkölcs, apai erkölcs, anyai erkölcs! Nem tudjuk mindezt elég komolyan venni és magunkba vélni. Tekintsünk az Úrra a háziszentélyünkben. A kereszten függ és így beszél a jó pásztorról, az örök Atyához való hasonlóságról. Így tanít bennünket szeretetre, hűségre, gondoskodásra.

Szeretet

„Ismerem enyéimet és enyéim is ismernek engem úgy, ahogy az Atya ismer engem és én ismerem az Atyát.” (Jn 10,15) Gondoljunk csak bele, hogy milyen mély és gyengéd egységről van itt szó: Apa és Fiú a Szentháromság ölében! Hasonlóan mélynek kell lenni a lelki egységnek köztem és testi vagy lelki gyermekeim, a rámbízottak között.

Egyszer valahol egy fiatal tanárnőnek át kellett vennie egy osztályt, akikkel senki sem bírt. Hamarosan minden rendbejött az osztályban. Hogy csináltad? – kérdezték a tanárnőt. Csak szeretem őket! – hangzott a válasz.

A nevelésnek ez a nagy titka: egyik oldalon a szerető lelki egység, a másik oldalon pedig az erőteljes átállás a túlvilági, természetfölötti valóság talajára. Egészen mélyen behorgonyozni magunkat Istenbe, Krisztusba.

Gondoljunk csak Don Bosco Szent János szeretetpedagógiájára: Mit kell tennem, ha a gyermeket el akarom vezetni bizonyos erények gyakorlására? – Gondoskodnod kell arról, hogy a gyermek téged szerethessen. – És hogyan lehet ezt elérni? – Úgy, hogy szereted őt.

Nem a szeretet, a kegyek hajhászásáról van itt szó, hanem a másik javának ismeretéről és kereséséről. Jóságos megértéssel fordulok feléje. Minden érdekel, ami vele történik, még a legkisebb apróság is. Jóságos, felemelő, tiszteletteljes megértéssel fordulok feléje.

Hűség

„*A jó pásztor életét adja juhaiért.*” (Jn 10,11) Ez nem egy üres szófordulat csak. Teljes életerejét éjjel és nappal övéire fordítja. Az csak egy olcsó frázis, hogy majd ha jön a farkas, akkor felkelek, addig pedig heverészek. Nem, nem! Teljes életerőmet fel kell értük áldoznom. Függetlenül attól, hogy öröme van-e benne vagy sem; hogy sikeres-e vagy sem; egészséges-e vagy sem, a jó pásztor életét adja juhaiért. Természetesen minden derék európainak betegek az idegei, a gyomra stb. Ez semmi különös! Ha nem állítanak radikális követelményeket maguk elé, akkor sohase lesz magukból valaki. Ne feledjék: A jó pásztor életét adja juhaiért!

Gondoskodás

Gondoskodom azokról is, akik betegek, akik lemaradtak, akik elkóborolnak, hogy ők is mind itt legyenek. Hogy végül „*egy akol legyen és egy pásztor*” (Jn 10,16).

A háziszentélyben nézem Jézust, a jó pásztor a kereszten, a legnagyobb nevelőt. Ő az én nagy példaképem, az én és gyermekeim megváltója. Erőt, bátorságot meríték belőle, hogy követni tudjam Őt, hogy Hozzá vezessem és így megmentssem enyéimet.

Máriás nevelés

„Ahogy Mária igenje nélkül nem jött volna el a világ megváltója, ugyanúgy a nép krisztusi megújulása sem lehetséges Mária követése nélkül.” (Gertrud le Fort)

Aki a mai helyzetet és a ránk váró jövőt komolyan számításba akarja venni, annak számára a Mária-tisztelet nemcsak egy a vallásos formák közül, hanem végső soron az egész nevelésünk számára egy magával ragadó formáló elv. És itt kezdődik megint mai gyengeségünk. Mert akik nehéz sorsuk miatt ugyan ismét elkezdene erősebben máriásan gondolkodni, hamar feladják. Nem fog soká tartani, és a máriásságot ismét a sarokba állítják, a limlomok közé dobják. Megpróbáltak velem, és mivel nem működött azonnal, már el is vetik. Ez a mai kor, a filmember, az élményember tragédiája! Mindent kipróbál, de nem marad meg benne semmi.

„Ordo essendi est ordo agendi” (létrend = cselekvésrend). Akinek van még érzéke az objektív létrend iránt, az tudja, hogy a biztos siker alapja a létrendhez való alkalmazkodás. Ha talán nem ma és nem holnap, de holnapután biztosan termést hoz. Azért, mert a létrend egy isteni gondolat megtestesülése és mint ilyen, egy megtestesült isteni kívánság is. Valami isteni, örökkévaló áll mögötte, amely biztosan megvalósítja önmagát. Nekünk csak állandóan bele kell éreznünk és hozzá kell alkalmazkodnunk.

Ha ilyen módon a máriásság jelentősége iránti érzékünket bizonyos mértékben megerősítettük, akkor a talpon maradás annyit jelent, mint állandóan azon fáradozni, hogy máriás embereket neveljünk; hogy a tanítványokat egyre mélyebben és mélyebben ebbe bevezessük és mi magunk pedig a máriás ember eszményét bemutassuk. Vagyis az egész nevelési folyamatnak állandóan máriásnak, és pedig melegen máriás színezetűnek kell lennie, nemcsak itt-ott néha. Ennek kell az én *„ceterum censeo”*-mnak lennie. *Minden beszédnek máriás kicsengése legyen; minden személyes jó tanács Máriára utaljon!*

Minél betegbb, minél szétesettebb a mai emberi természet, minél érzéketlenebbé vált a nagy, az isteni iránt, annál tudatosabban kell ezeket a módszereket alkalmaznunk, melyek gyógyszert, gyógyulást hozhatnak.

- A máriásság megajándékoz bennünket:
- Az isteni iránti személyes nyitottsággal, értékfogékonysággal, értékérzékenységgel.
  - Egy nagy objektív eszménnyel, mely választ ad a mai kor nagy antropológiai nehézségeire.
  - Fegyverrel, mellyel megvalósíthatjuk ezt a nagy eszményt.

Az isteni iránti nyitottság

A Szűzanya úgy áll előttünk mint a személlyé vált isteni iránti nyitottság; felruházva azzal a karizmával, hogy mindenütt, ahol beengedik, ahol elköteleződnek egy állandó máriás nevelés mellett, adjon ebből a személlyé vált isteni iránti nyitottságából.

Így áll ő előttünk valóban, mint a megszemélyesedett nyitottság? Már ez a tény is nagy örömmel tölti be a lelkünket. Kiegészíti az előző fejezetet, ahol az apai elv mellett kevésbé hangsúlyoztuk ki a női elvet. Az Újszövetség két nő párbeszédével kezdődik. „*A férfi hallgat!*” – mondja Szent Ambrus. Zakariásban hallgat a férfi, a próféta. Az Újszövetségben eleinte egy szót sem szólt, megnémult. Az Ószövetség megtelt férfias értetlenséggel. A férfias tettvágy segíteni akart a világ megváltásában. És itt, Zakariás személyében – mondja Szent Ambrus – hallgat a férfi. És ki az, aki beszélni kezd? Ő, aki „áldott az asszonyok között” és Erzsébet. Mária megnyilatkozásában bennünket mindenek előtt a természetfeletti alap-beállítottsága érdekel, nem pedig az erkölcsi alap-beállítottsága. Ez az alap-beállítottsága az egész teremtésnek, a férfinak is az örök Istennel szemben. Mária nem azt mondja, hogy „akarom”, hanem passzívan és teljesen nőiesen: „*Ecce ancilla domini, fiat mihi secundum verbum tuum.*” (Lk 1,38) (Íme, az Úr szolgáló leánya vagyok, legyen nekem a te ígéd szerint.) Itt az egész kozmosz odaadó ösztöne testesült meg, talált kifejeződési formára. Csaknem azt szeretnénk mondani, hogy ez itt a személlyé lett „*potentia obediencialis*” (engedelmeskedő képesség), emberi megszólíthatóság, az isteni, az örökkévaló felé való nyitottság. Az imádkozó Mária jelképe ennek a nyitottságnak. Ő az üres edény; a gyertya, aki azt akarja, hogy fentről meggyújtsák. „*Ecce ancilla domini!*” (Íme, az Úr szolgáló leánya vagyok.) Egy példanélküli, természetfeletti, teljes nyitottság az isteni, az örökkévaló felé.

Az évezredek alatt sok hatalmasan súlyos szó, imádság is elhangzott. A legfontosabb szó azonban, amelyet tiszta emberi száj kimondott, az egyszerű názáreti szolgálólány egyszerű szava. Ebből nemcsak erkölcsi engedelmesség, erkölcsi szófogadás ragyog felénk. Nem, nem! A teremtés és az ember egész természetfelettsége sugárik itt fel előttünk: „*Ecce ancilla domini!*” (Íme, az Úr szolgáló leánya vagyok.)

A férfi lelkének is ilyen női, gyermeki módon nyitottnak kell lennie Isten előtt. Féltre az önkényes férfiassággal! Istennel szemben, hozzánk csak a teljes kozmosz odaadó vágya illik. „*Ecce ancilla domini!*” (Íme, az Úr szolgáló leánya vagyok.) – Ezt a szót követi a másik erőteljes, teremtő szó, az átváltoztatás szava: „*Et verbum caro factum est.*”(Jn 1,14) (És az Ige testté lett.)

Így van ez a mi életünkben is: Ha gyermekien megnyílunk az isteni, az örökkévaló előtt, akkor átvitt értelemben bennünk is valósággá válik: „*Et verbum caro factum est.*”(Jn 1,14) (És az Ige testté lett.) – Akkor minden isteni szó bennünk alakot, formát nyer. Erre az Istennel szembeni nyitottságra következik aztán bennünk az Istennel és az istennel való betöltés, beteltség. És éppen ez az, amire gyermekeinknél oly forrón és bensőségesen törekszünk.

Szent Bernát mondja: „*Non erigitur vir nisi per feminam!*” (A férfi csak a nő által részesül a megváltásban.) Ezzel először is azt akarja mondani: ahogy Éva által esett bűnbe Ádám, úgy magától értetődően a férfi is csak az áldott nő közreműködése által részesül a megváltásban.

Egy másik értelmezés szerint a mai férfi is általában csak a megváltott nő által részesül a megváltásban. Ez mélyen feltárja leányaink és asszonyaink mai nevelésének értelmét. Ha sikerül Mária-alakokat nevelnünk és küldenünk a világba, akkor gyakorlatilag a „férfiak megváltói” vagyunk.

A Jelenések könyvéből halljuk: „*A földre taszították (az ördögöt)... és üldözni kezdte az asszonyt...*” (Jel 12, 9 és 13) Nézzék csak, az ördög a támadását ma az egész vonalon – ahogy a Paradicsomban is – az asszonyra összpontosítja, hogy aztán rajta keresztül lépze csalja és tévútra vezesse a férfit.

A harmadik értelmezés szerint a férfi csak úgy részesül a megváltásban, ha ápolja magában a női elemet, a nőiesen passzív nyitottságot Istennel szemben.

Nekünk, szenvedélyesen elkötelezett szülőknek és nevelőknek, meg kell próbálnunk teljes és hatékony munkát végezni, és nem csak itt-ott kicsit játszani, belekapni. A világ megváltásában kell segíte-

nünk! És hogyan váltjuk meg? Végző soron az imádsággal és az áldozatokkal. Valamint még a lehetőségeink szerinti tevékeny hozzájárulással is, amennyiben mi szegény és gyenge emberek mindig az objektív léttrend alapján tájékozódunk. Ilyen módon, habár a lábunkkal a földön állunk, egyre inkább a másik, természetfeletti világban élünk. Akkor nem esik nehezünkre a legnagyobb közelség ellenére is nagy belső távolságot tartani. Az a hivatásunk, hogy a környezetünkben fel-emeljük a szíveket, és nem kell félnünk attól, hogy a test kívánságainak vagy a korszellemnek áldozatul esünk.

Milyen nagy szükség van ma karizmatikus, tehetséges nevelőkre! De ez is hozzátartozik Schönstatthoz! Főleg nekünk, akik hisszük, hogy Istentől azt a küldetést kaptuk, hogy innen kiindulva egy kimondott nevelő és nevelési mozgalomban dolgozzunk.

Máriás embereszmény

A Szűzanya és ezzel a máriás nevelés is megajándékoz bennünket egy világos, szép, lebilincselő, objektív eszménnyel.

Itt ábrázolhatnám Máriát, mint az Isten dicsőségeinek emberi visszfényét. Isten valamennyi dicsősége visszatükröződik a Szűzanyában, aki áldott az asszonyok között. Minden elképzelhető személyes és közösségi eszmény klasszikus formában megtalálható ebben a tükörben. A Szűzanya képében a mai veszélyeztetett ember is megtalálja az eszményképét.

Nos, nyúljunk vissza mindahhoz, amit a XV. századtól kezdve a modern emberképekről mondtunk. Sötét háttér előtt itt állnak az intellektuális, a gazdasági, az ösztönös és a kollektivista emberképek. És velük szemben: „*Omnes haereses tu sola interemisti in universo mundo!*” (Te egyedül legyőzted valamennyi eretnekséget.) Ez valami egészen nagy dolog a nagyra beállított embernek. Mária az évszázadok során egyedül legyőzte – ezt mondja a tapasztalat és ezt tanítja az egyház – valamennyi eretnekséget. Sőt az egyház így mondja: Te egyedül! Az ő nagy feladata tehát abban áll, hogy legyőzze a mai kor antropológiai eretnekségeit is. Nemde az is nagy dolog, ha így szólhatunk: Az a mi hivatásunk, hogy Máriát elvezessük a harctérre és segítsünk neki, hogy kb. egy évszázad múlva minden felől felhangozzék: „*Omnes haereses tu sola interemisti in universo mundo!*” (Te egyedül legyőzted vala-

mennyi eretnokséget.) És ha egyébként semmi más feladatunk sem lenne, mint hogy a Szűzanyának segítsünk, akkor sem élnénk hiába, úgy is az emberiség nagyjai közé sorolnának bennünket...

Ma mindenfelé főleg az emberi méltóság és a nemes lelkület van veszélyben. Mária emberi méltósága az *Immaculata* (szeplőtelen fogantatás) képében ragyog fel előttünk. A helyesen használt szabadság nemeslelkűsége pedig az általános kegyelemközvetítő szerepében mutatkozik meg. E két nagy igazságkomplexum körül forog ma a máriásság.

Maria Immaculata

Mint az emberi méltóság megmentője áll előttünk a szeplőtelenül fogantatott. Nem különös, hogy az irodalomban szinte egy időben jelenik meg a kollektivista emberkép (Marx Károly műveiben), mint amikor kihirdetik a Szeplőtelen fogantatás dogmáját? (IX. Pius pápa „Ubi primum” 1849)

Az Immaculatában lelki szemeink előtt áll

- a töretlen emberi természet eszménye,
- a természetes és természetfeletti életteljesség eszménye,
- a bátor harcrakészség és győzelembiztosság eszménye.

A töretlen emberi természet eszménye

A Szeplőtelen fogantatás dogmája először is a kivételezettségről beszél. Mária mentesült az eredeti bűntől. Nem szeli át a természetét az eredeti bűn törésvonala. Ő nem ismeri a tisztátalan érzéseket, az ösztöneinek ellenkezését a szellemivel, az istenivel. Töretlen természete erőteljes tiltakozás az ösztönös emberképpel szemben. Ha így mutatom be és rajzolom meg Mária képét, akkor immunizál korunk antropológiai eretnokségeivel szemben. Ha népünk májusban és októberben naponta maga előtt látja ragyogni a Mária-képet és kiolvassa belőle a töretlen emberi természet eszményét, akkor az értelem tiszta marad, akkor nem könnyen esik áldozatul a mai kor ösztönáramlatainak.

Hogyan hat ránk az emberi természet töretlenségének gondolata? Egyrészt elszomorít, másrészt óriási vágyat ébreszt bennünk. Egy igaz nemes érzületű emberben, aki nem hagyta megfojtani magában az istenit és még vonzódik a nagyság iránt, milyen sóvárogva csendül fel lelkéből a vágy: *Anyá, bárcsak olyan lehetnék, mint Te!*

A természetes és természetfeletti életteljesség eszménye

A háttérben ott állnak a reneszánsz emberképek, melyek mind eltávolodtak Istentől, az istenitől, a természetfelettitől. Szembeszökő tiltakozásként áll velük szemben Mária, akinek egész nagysága abban áll, hogy a természetfeletti valóságba beleépült.

Természetfeletti életteljességét bizonyítják az angyal szavai: „*kegyelemmel teljes*” (Lk 1,28). A kegyelem egész világa áll itt most előttünk. A kegyelem rendje ismeri a létszerű felemelést a megszentelő kegyelem, az isteni erények, a Szentlélek ajándékai és a sarkalatos erények által. Ez hoz egy érzület- és létszerű felemelést is: a hit, a remény és a szeretet erényeiben. Ezt a természetfeletti életteljességet többféleképp is lemérhetjük:

- Mária lelkében nincs semmi ellenkezés az istenivel szemben. Benne az ösztönélet ugyanis nincs összekavarva.
- A nagyságot mindig a személyes kicsiség tudaton és -érzésen mérik. Mária a kicsi-kicsi szolgálólány, maga a személlyé vált alázat. Kegyelemmel teljes, de az érzésében mégis végtelenül kicsi a végtelennel szemben.
- Isten a kegyelem mértékét a feladat mértéke szerint méri. És mekkora feladat jutott osztályrészül Máriának? Az Úr állandó segítőtársa lett a megváltás teljes művében. Ezért úgy áll előttünk, mint kegyelemmel teljes.

Mária mint nyilvánvaló tiltakozás áll szemben a XV. század óta létrejött valamennyi elvilágiasodott emberképpel.

Természetes életteljesség eszménye is Mária. A háttérben ott látjuk az összes olyan emberképet, mely túlzó módon kiragad valamit az emberben és azt abszolutizálja. Például egyik a fejet, másik a szívet, egyik a hasat, másik a munkavégző képességet. Mária eszményi képét az egész vonalon végtelen, példátlan természetes életteljeség jellemzi: az értelem, a szív, az akarat természetes tökéletessége.

• **Az értelem teljessége.** Az egyik oldalon itt van a szélsőséges intellektualizmus. Tudjuk, hogyan jött létre, és mi a gyenge pontja. Ellenúlyként a mai kor úgy éli meg az értelmet, mint az élet, a lélek halálos ellenségét. Így jött létre a szélsőséges ösztönösség (vitalizmus). Máriában is van természetes ítélőképesség, amit az isteni erények azonnal a természetfelettiibe emelnek. De nézzük most tudatosan értelmének természetes oldalát. Az Úr angyala üzenetet hoz neki. Ez egy külső impulzus volt. A modern ember értelme számtalan alkalommal csapong. Benyomásokat gyűjt, de nem dolgoz fel semmit. Ezért film-

emberré, a pillanatnyi benyomások emberévé vált. Mária nem ilyen volt. Ő *elgondolkodott* az angyal szavain. Ez az első szakasza az értelem egészséges fejlettségének: a személyes elgondolkodás, a dolgok személyes vizsgálata és felülvizsgálata. A második szakasz pedig: Miután ő is elért a célhoz, megkérdezte az angyalt: *Hogyan lehetséges ez?* Itt megmutatkozik az értelem egészséges fejlettsége, egy egészséges érzék az igazság, az igazság értelme és az igazság kikutatása iránt. És amint elegendő világossága van, létrejön az eredmény: „*Íme, az Úr szolgáló leánya vagyok!*” Ez egy tiltakozás a mai kor ösztönös emberképe ellen.

• **Érzelmi érettsége.** A háttérét ismét az intellektuális és/vagy az ösztönös ember alkotja. Egyik sem ismer érzelmet. Az egyik az ösztönt imádja, a másik az értelmet, a szívet azonban nem ismerik. Ehhez jön aztán a kollektivista (tömeg) ember, aki a szívet pedig teljesen elveti. Itt áll előttünk a mai „teljesen szétbombázott” ember, aki a külső benyomások, a kereszt és szenvedés miatt teljesen elfelejtette kifejleszteni az érzelmi világát. Máriánál, az ő történelmi életében az érzelmi fejlettség csodálatosan szép vonásait találhatjuk. Ezek benne vannak a Szentírásban. Mária küldetése nyilván az, hogy az igaz emberség képviselője és keze legyen Isten Országában; úgy az Üdvözítő földi életében, mint fent az égben, ahol ő is mintegy ott ül és szót kap a legszentebb Háromság tanácsában. Ott is az igaz emberség képviselője és keze. Példaként nézzük életének három eseményét.

A 12 éves Jézus a templomban. A háttérét itt az Üdvözítő kérése adja. És milyen csodálatosan emelkedik ki ebből a háttérből az anya érzelmekkel telt, igazán emberi képe: „*Fiam, miért tetted ezt velünk?*” (Lk 2,48) Mennyire emberien, mennyire anyaián hat! Szó sincs valamiféle agglegényes hozzáállásról: „Nem tesz semmit. Majd megkerül!” Nem, nem! Ez egészen más. „*Fiam, miért tetted ezt velünk?*” A Szűzanya életében ez a fájdalmak nyitányát jelenti, olyasmint, mint Jézusnak az Olajfák hegye. Akkor ott Jeruzsálemben az Üdvözítő – csaknem azt mondhatnám – egy teljesen groteszk megközelíthetlenséget mutat: „*Miért kerestetek?!*” (Lk 2,49) Kép és ellenkép, az Üdvözítő és Mária! Mária itt az igaz emberség képviselője és keze. Más alkalmakkor az Üdvözítő is képviseli az igaz emberséget, de itt a templomban az ellentét nagyon erős és éles.

A kánai menyegző. Mennyire emberi itt is a Szűzanya képe! A másik oldalon pedig isteni megközelíthetlenségében ott áll az Üdvözítő „acélkemény arccal”. Nem valami létkérdésről van itt szó, hanem kötelességen felüli dolgokról. A vendégek már eleget ittak. A Szűzanya tisztán emberi együttérzésből csak azért megy az Üdvözítőhöz és kér tőle csodát, hogy a háziakat kiségitse zavarukból. *Csak megértenénk, hogy mit jelent ez!* – És milyen fölényes nyugalommal kéri. Szinte annak a tudatában, hogy meg fogja hallgatni. Az egész vonalon úgy működik, mint akinek ez az állása, hogy közbenjárjon és nem úgy, mint amikor a szentek közbenjárnak valakiért. Egyszerűen annyit mond: „*Nincs több boruk!*” (Jn 2,4) Kérése mögött érezhető a biztonság, hogy az Üdvözítő igent fog mondani.

Mária követi Jézust. Az első nyilvános nagy beszédek után jött a hír Názáretbe, hogy Jézus veszélyben van. A Szűzanya félti őt és naivitásában arra gondol, hogy elmegy érte és rokoni segédlettel hazahozza, nehogy valami baja essék. Milyen szép emberi érzés! Végül megtalálja Jézust tanítványai körében, feladata és küldetése teljesítésének közepette. A körülállók szólnak Jézusnak: „*Anyád és testvéreid kint állnak és beszélni akarnak veled.*”

De ő megkérdezte a hozzá szólót: „Ki az én anyám és kik az én testvéreim?” Az isteni megközelíthetlenséget látjuk itt, mely minden emberi érzésre egyformán halálos. „*Ki az én anyám?!*” Jézus itt csak a természetfeletti világot nézi, csak egyetlen küldetést, célt ismer: „*Aki teljesíti mennyei Atyám akaratát*”. (Mt 12,47-50)

A Szűzanya úgy jelenik meg Jézus életében, mint az igaz emberség képviselője és keze. De ez egyúttal egy általános törvényszerűség is. Ugyanez a szerepe a Szentháromság trónjánál is. Ott is az igaz emberség képviselője és keze. Antropomorf módon úgy képzelhetnénk ezt el, hogy ott fent ő gondoskodik arról, hogy Isten tervei igaz emberséggel valósuljanak meg. Mély, finom, gyengéd kedélyvilágában, a kifejlett nőies érzelmvilág eszményeként áll előttünk.

• **Mária akarata.** Amikor nyugodt megfontolás után igent mondott („*Íme, az Úr szolgálóleánya vagyok, legyen nekem a te igéd szerint*”), ezt az igenjét soha nem vonta vissza. Hűséges szűzként kitartott a néhez helyzetekben, a kereszt alatt is, ahol mint egy bűnöző anyját meg-

szégyenítették, ahol sokkal jobban fájt neki fiának borzalmas halála mint a saját baja. De kitartott. Nézzük csak, mennyire más már a magatartása a keresztt alatt, mint ahogy akkor viselkedett, amikor a templomban megtalálta a 12 éves Jézust! Mennyit növekedett az erőteljes odaadásban! Mindent rá tud már bízni az örök, végtelen Atya akaratára.

Örömteli harcrakészség eszménye

Talán azt gondoljuk, hogy Máriának nem is voltak belső küzdelmei. Igen, a bűnnel való belső harcot valóban nem ismerte, de neki is küzdenie kellett, míg felért az önátadás csúcsára.

Az eredeti bűn miatt két összhang is megsérült az emberben: az állapot és az angyal között, valamint az angyal és az istengyermek közti harmónia. Máriában ez a kettős összhang sohasem sérült, és így nem ismerte az ösztönökkel való harcot. De neki is küzdenie kellett azért, hogy egész mélyen belenőjön Isten akaratába, kívánságaiba. Ezért hitének, szívének minden irányban küzdeni kellett, hogy beharcolja magát Isten terveibe. A 12 éves Jézus eseténél nem ismerte Isten tervét. Mily kevésbé tudta Őt megérteni. Milyen gyámoltalanul hangzott: „*Fiam, miért tetted ezt velünk?*”

Ilyen gyámoltalanul állunk mi is sok esetben egyes élethelyzetekben. Gyakran az ajtó csak résnyire van nyitva, csak egészen kevés a fény. Végtelen sötétség vesz körül bennünket. Harcaink ma a gyermek-ség hősiességére irányulnak. Ez az új part legmagasabb célkitűzése. És Mária ennek a ragyogó példaképe.

Eszményünk megvalósításának fegyvere

Máriában egyrészt szemléletesen előttünk áll az eszményünk. Másrészt azonban ő a kegyelem egyetemes közvetítője is, aki állandóan, mintegy „hivatalból” hatékonyan közreműködik, hogy az eszményt megvalósíthassuk: „*Nincs több boruk!*” (Jn 2,4) – mondja Jézusnak egyszerűen, szerényen. Engedjük őt szóhoz jutni! Koldulva kérjük őt: Szólj Te, hogy nincs már több borunk! Ha ő nyújtja ki a kezét, akkor az Úr végül mégiscsak végbeviszi az átváltoztatás csodáját. Ebben áll a máriás nevelés máriás fegyvere.

A máriás nevelés célkitűzése

Először is mi a katolikus nevelés végső célkitűzése? Képességek és készségek kialakítása, hogy Krisztus tagjaiként Isten gyermekeinek önálló, lehetőleg tökéletes életét éljük. Ehhez jön hozzá a máriásság. A máriás nevelés célkitűzése tehát: kialakítani Krisztus tagjának és Isten gyermekének készségét és képességét arra, hogy Máriához való lehetőleg tökéletes kötődés által önállóan és öntevékenyen elsajátítsuk a lehetőleg tökéletes máriás magatartást; vagy a lehetőleg veretes máriás élet- és munkastílust. Végül is minden ezen a két dolgon múlik: a *Máriához való kötődés*en és a *máriás magatartáson*. A máriás nevelés mindkettővel megajándékoz bennünket.

Máriás magatartás alatt Máriának Istennel, az étellel, az ördöggel, a világgal és önmagával szembeni magatartását értjük. Ez a keresztyénység magatartása, mely testet öltött Mária személyében.

Máriához való kötődés. Dogmatikailag nézve a magatartás a legértékesebb. Lélektani szempontból nézve azonban – és ezt most szilárd biztonsággal ki kell mondani – a Máriához való kötődés értékesebb. A máriás nevelés magja, veleje a gyermeki, egyszerű, meleg kötődés Máriához. Ez a gyermeki szeretet az életátadás sajátos erejével, az egyesítő és hasonlító tevő, teremtő erővel rendelkezik. Ha gyermekien szeretem a Szűzanyát, akkor magától értetődően ez a legértékesebb és legbiztosabb eszköz arra, hogy Istennel szembeni magatartását elsajátítsam. Ezért akarunk ismét egyszerűen azon fáradozni, hogy a lelkünkben gyermeki Mária-tiszteletet és Mária-szeretetet neveljünk fel és a ránk bízottak számára továbbadjuk a gyermeki Mária-szeretetet.

Természetesen vallásosságunk végső célja mindig is Krisztus és a Szentháromság volt és marad. Mária és a máriás magatartás által azonban fogékonyabbak vagyunk Isten és Jézus iránt. X. Szent Pius pápa Monforti Szent Grignon Alajoshoz csatlakozva mondja: Márián át vezet a legbiztosabb, legkönnyebb és legrövidebb út Krisztushoz, hogy teljesen elteljünk Krisztussal, a Szentháromsággal.

A Máriához való kötődés azonban még többet is eredményez, mint a Krisztussal szembeni máriás magatartást. Megajándékoz bennünket Krisztus iránti máriás kötődéssel is; egy izzó Krisztus-szeretettel is. Mi mindannyian tanult emberek – anélkül, hogy tudnánk róla –, túlságosan is a felvilágosodásban élünk. A szélsőséges intellektualizmust még nem győztük le egészen magunkban. A liturgiában is gyakorlatilag

csak a vallásnak mint eszmének a díszítését látjuk. Nem kapjuk meg és nem is törekszünk a Krisztushoz való személyes kötődésre. A Máriához való kötődés azonban máriás magatartást eredményez Istennel szemben: Krisztussal, az Atyával, a Szentlélekkel szemben. Az Istenhez való személyes kötődés a legfontosabb. Önmagunk és népünk egészséges nevelésében sokkal több függ, mint gondoljuk, a szerves kötődésektől: a személyes Istenhez való személyes kötődéstől. Ahol csak eszmék lebegnek a fejünk fölött, ott az egész embert nem tudjuk megfogni. És amikor komolyra fordul az élet, mindenki összeomlik.

A máriás nevelés módszerei

– Gondoskodunk arról, hogy önmagunkban és gyermekeinkben a máriás gondolkodási rendszer váljon uralkodóvá.

– Állandó asszociáció a szó – igazság – érték közt; a részértékek és a központi érték közt; a szembenálló látszatértékek folyamatos leleplezése.

– Gondoskodunk arról, hogy ez a nagy gondolkodási rendszer szubjektív és objektív értékrendszerré váljon.

Például van egy csoport, aki különösen is vonzódik Krisztus szeretetéhez. Ebben az esetben arról kell gondoskodni, hogy a máriásság ne végpont, hanem átmenet legyen. A szerves végpont mindig a Szentháromság. Tehát arról gondoskodom, hogy a Szűzanya szívéen keresztül ez a csapat még jobban szeresse Jézust, az Atyát, a Szentlelket.

Az egyszerű népnek ezzel semmi problémája sincs. Csak a tanulhatnak. Az egyetemek tesznek beteggé minket. És még ha csak a fej lenne beteg, de a szív és a gyomor is az lesz. Meg kell tanulnunk ismét a szerénységet és az egyszerűséget. Egy másik példában a kapcsolódás inkább az erkölcsi vonzódás a tisztasághoz. Ekkor a választ Mária tisztaságának bemutatásával adom meg.

Tartalomjegyzék

Bevezetés	5
Kapcsolat Istennel mint nevelési hatalommal	5
A nevelési csődhelyzet okai	9
Egyensúlyzavarok	9
Lelki elszegényedés	10
A mai ember jobban szereti a sötétséget	11
A másodlagos értékek iránti fogékonyság és előszeretet	12
A személyes tett és élmény dinamikája	13
A modern kor helyzete	14
A szétesés következményei a modern ifjúságnál	16
Határtalan nyugtalanság	16
Rendkívüli akadékoskodás	16
Ítéletképtelenség	17
Szélsőséges bizalmatlanság	18
Összehasonlítási mánia	19
Kompenzáció	19
A szétesés tipikus jegyei a nők világában	20
Elvilágiasodás, elnaturalizálás	20
Emancipáció	20
A női öszemény és a mai nő	21
Hisztéria	22
Leánynevelés	22
A kor hangja – Isten hangja	23
Bárkát építünk	26
Saját szívünk bárkája	26
Külső bárka	28

Az új pedagógia alapvonásai	29
Pillantás az új partok felé	29
Hősies gyermekség	29
Hősies alázat	30
Hősies odaadás	30
Hősies bizalom	30
Tökéletes közösség	32
Erőteljes alakító és kibontakoztató akarat	32
Schönstatt pedagógiai rendszerének rövid fölvázolása	34
Az eszménypedagógia	35
Eszménypedagógia: az érzület és a viselkedés nevelése	35
Az eszménypedagógia alkalmazása	37
Személyes eszmény	42
Az eszménypedagógia mint alázatra nevelés	43
Mi az alázat?	43
Három baklövés	46
Elfojtás	46
Kompenzáció	47
Meg nem értett és be nem vallott vétkek és gyengeségek	48
Nevelés a családban	51
Az apai öntudat gyökere	51
Az apai öntudat megnyilvánulásai	52
Apai méltóság	52
Állandóság	52
Mindenütt jelenvaló	52
Mindentudó	53
Bölcs	53
Szent	53
Végtelenül irgalmas és igazságos	53
Apai működés	53
Tekintély és engedelmesség	53
Merészségre nevelés	57
Az anyai tekintély	57
Gyermekei öntudat és méltóság	58

Csoportmunka	61
Milyen egy jó kicscsoport?	62
<i>Teremtő</i>	62
<i>Bensőséges</i>	62
Háziszentély	64
Szeretet	65
Hűség	66
Gondoskodás	66
Máriás nevelés	67
Az isteni iránti nyitottság	68
Máriás embereszmény	70
Maria Immaculata	71
A töretlen emberi természet eszménye.....	71
A természetes és természetfeletti léletteljesség eszménye	72
Örömteli harcrakészség eszménye	75
Eszményünk megvalósításának fegyvere	75
A máriás nevelés célkitűzése	76
A máriás nevelés módszerei.....	77

ISBN 963 86371 0 2

9 789638 637109